

Osnovna šola Antona Ingoliča Spodnja Polskava

MLADA KRI ZA VSE LJUDI

Farmacija, medicina ali zdravstvo

Raziskovalna naloga

Avtorici: Pia Pernat, 9. razred
Ema Verlak, 9. razred

Mentorica: Marjana Sagadin, prof. def.
Mentorica: Bojana Marin, prof. geog. in zgod.

Spodnja Polskava, 2023/24

ZAHVALA

Iskreno se zahvaljujema najinima mentoricama za pomoč pri izdelavi raziskovalne naloge. Brez njunih nasvetov, podpore in nesebične pomoči nama ne bi uspelo.

Zahvala gre strokovnemu sodelavcu Rdečega križa Slovenije za krvodajalstvo, gospodu Boštjanu Novaku, ki je s svojim znanjem in predstavitvijo zelo pripomogel k najinemu raziskovanju ter obogatil najino nalogo z zanimivimi podatki.

Zahvaljujema se gospodu Zdravku Šircu, ki nama je pomen krvodajalstva predstavil še skozi svoje dolgoletne izkušnje darovanja krvi.

Iz srca se zahvaljujema tudi najinim staršem, ki so naju spodbujali in podpirali pri raziskovanju.

Hvala vsem sodelujočim v intervjujih in anketi za njihove odgovore, s pomočjo katerih sva lahko raziskali ozaveščenost in znanje mladih na področju krvodajalstva.

Za takojšnji odziv in nesebično pomoč ter posnetke za najin promocijski material se iskreno zahvaljujema nogometašu Žanu Jevšenaku, glasbenikoma Lovru Sadeku in Gašperju Peršuhu ter voditeljem oddaje Male sive celice.

Iskrena hvala še vsem ostalim, ki so kakorkoli pripomogli k izdelavi raziskovalne naloge.

KAZALO

KAZALO.....	3
Kazalo slik.....	4
POVZETEK.....	5
ABSTRACT.....	5
1 UVOD.....	6
1.1 Namen raziskovalne naloge	6
1.2 Hipoteze in raziskovalna vprašanja.....	6
1.3 Metode dela.....	6
2 TEORETIČNI DEL	7
2.1 Splošno o krvodajalstvu	7
2.2 Kdo je lahko krvodajalec?	7
2.3 Kratek zgodovinski pregled	8
2.4 Vzgoja za krvodajalstvo	10
3 RAZISKOVALNI DEL.....	12
3.1 Intervju s strokovnim sodelavcem za krvodajalstvo Slovenije, gospodom Boštjanom Novakom	12
3.2 Intervju s krvodajalcem, gospodom Zdravkom Šircem.....	14
3.3 Obisk krvodajalske akcije	15
3.4 Anketa na Srednji šoli Slovenska Bistrica in OŠ Antona Ingoliča Spodnja Polskava.....	18
3.4.1 Rezultati ankete	19
3.5 Promocija	28
3.5.1 Videoposnetek	28
3.5.2 Družbena omrežja.....	28
4 RAZPRAVA	30
5 ZAKLJUČEK.....	32
6 VIRI IN LITERATURA.....	33
7 PRILOGE.....	34
7.1 Vprašanja za intervju s strokovnim sodelavcem za krvodajalstvo gospodom Boštjanom Novakom	34
7.2 Vprašanja za intervju s krvodajalcem gospodom Zdravkom Šircem.....	34
7.3 Anketni vprašalnik.....	34
7.4 Promocijski videoposnetek	35

Kazalo slik

Slika 1: Primerjava krvodajalstva med letoma 2012 in 2021	11
Slika 2: Predavanje gospoda Boštjana Novaka na OŠ Antona Ingoliča Spodnja Polskava (Sagadin, 2024)	12
Slika 3: Fotografija z gospodom Boštjanom Novakom in gospo Petro Hojnik (Sagadin, 2024)	14
Slika 4: Fotografija s krvodajalcem, gospodom Zdravkom Šircem (Sagadin, 2023).....	15
Slika 5: Vprašalnik, ki ga izpolni krvodajalec na krvodajalski akciji (Medicinski vprašalnik, 2023)	16
Slika 6: Laboratorij, krvodajalska akcija v Oplotnici (Pernat, 2024)	17
Slika 7: Merjenje krvnega tlaka, krvodajalska akcija v Oplotnici (Sagadin, 2024).....	17
Slika 8: Spol anketirancev	19
Slika 9: Šola	19
Slika 10: Poznavanje svoje krvne skupine	20
Slika 11: Poznavanje svoje krvne skupine glede na stopnjo šolanja	20
Slika 12: Poznavanje krvne skupine glede na spol	21
Slika 13: Strah pred odvzemom krvi	21
Slika 14: Strah pred odvzemom krvi glede na spol	22
Slika 15: Strah pred odvzemom krvi glede na stopnjo šolanja	22
Slika 16: Opaženost povabila na krvodajalsko akcijo.....	23
Slika 17: Opaženost povabila na krvodajalsko akcijo glede na stopnjo šolanja.....	23
Slika 18: Mediji povabil na krvodajalsko akcijo.....	24
Slika 19: Mediji oz. oblika povabila na krvodajalsko akcijo glede na stopnjo šolanja	24
Slika 20: Ali je krvodajalstvo pomembna prostovoljna dejavnost?	25
Slika 21: Pomembnost krvodajalstva - šola.....	26
Slika 22: Potek krvodajalske akcije.....	26
Slika 23: Seznanjenost o poteku krvodajalske akcije glede na stopnjo šolanja.....	27
Slika 24: Darovanje krvi dijakov SŠSB.....	27
Slika 25: Profilna slika na družbenih omrežjih	29
Slika 26: Objave na Facebooku	29

POVZETEK

V raziskovalni nalogi bova v teoretičnem delu kratko predstavili zgodovino krvodajalstva in odnos mladih do darovanja krvi. Spoznavali bova, kako se organizirajo in potekajo krvodajalske akcije in kako promocijski materiali ter družbena omrežja vplivajo na odzivnost mladih na darovanje krvi. Opravili bova intervjuje z aktivnimi osebami na tem področju. Zanimalo naju bo tudi, ali učenci III. triade OŠ Antona Ingoliča Spodnja Polskava poznajo svojo krvno skupino in kakšno je njihovo splošno znanje o krvodajalstvu. Namen naloge je, da primerjava znanje učencev III. triade OŠ Antona Ingoliča Spodnja Polskava in dijakov Srednje šole Slovenska Bistrica (v nadaljevanju SŠSB) o darovanju krvi. Zadali sva si tudi cilj, da izdelava promocijski material, s katerim želiva spodbuditi mlade h krvodajalstvu.

Ključne besede: krvodajalstvo, mladi, krvna skupina, promocija, mlada kri za vse ljudi

ABSTRACT

In the theoretical part of this dissertation, we will shortly present the history of blood donation and young people's attitudes towards blood donation. We will explore how blood donation campaigns are organised and how promotional materials and social networks affect young people's response to blood donation. We will interview active people in this sector. We will also be looking at how well the pupils in the third year of Primary School Anton Ingolič Spodnja Polskava know their blood type and what their general knowledge of blood donation is. The goal of the task is to compare the knowledge of the pupils of the third year of the Anton Ingolič Spodnja Polskava Primary School and the pupils of the Slovenska Bistrica Secondary School (hereafter referred to as SŠSB) about blood donation. We also set ourselves the goal of creating promotional material to motivate young people to donate blood.

Keywords: blood donation, young people, blood type, promotion, young blood for all people

1 UVOD

Učenki 9. razreda Osnovne šole Antona Ingoliča Spodnja Polskava sva se v tem šolskem letu odločili napisati raziskovalno nalogo. Ob iskanju zanimive teme sva na oglasni deski pred šolo opazili plakat, ki je pozival krajanje h krvodajalski akciji. Porodila se nama je ideja, da bi kaj več izvedeli o krvodajalstvu, saj se nama je to področje zdelo zanimivo, pomembno in nama precej tuje. Spomnili sva se, da na šoli dela gospa Marjana Sagadin, specialna pedagoginja, ki se že vrsto let ukvarja s prvo pomočjo in na šoli vodi krožek na to temo. Prosili sva jo, da bi bila najina mentorica. Najprej sva sami zapisali, kaj o tej temi že veva in izbrali atraktiven naslov raziskovalne naloge, ki sva ga uporabili tudi pri izdelavi promocijskega materiala. Ugotovili sva, da je najino znanje precej pomanjkljivo. Vprašali sva se, ali lahko sami darujeva kri, če poznavata svojo krvno skupino, kaj o tem vedo najini vrstniki in kako bi to pomembno poslanstvo razširili med mlade.

1.1 Namen raziskovalne naloge

Namen najine raziskovalne naloge je, da bi boljše spoznali zgodovino krvodajalstva in odnos mladih do darovanja krvi. Spraševali sva se, kaj se zgodi, če krvi zmanjka, kako organizirajo in potekajo krvodajalske akcije in kako promocijski materiali ter družbena omrežja vplivajo na odzivnost. Zanimalo naju je tudi, ali učenci III. triade OŠ Antona Ingoliča Spodnja Polskava poznajo svojo krvno skupino in kakšno je njihovo splošno znanje o krvodajalstvu, znanje učencev sva primerjali z znanjem dijakov SŠSB. Ker sva ob raziskovanju ugotovili, kako pomembno je krvodajalstvo, sva si zadali nalogo, da izdelava promocijski material, ki bi mlade spodbudil k darovanju krvi.

1.2 Hipoteze in raziskovalna vprašanja

Postavili sva naslednje hipoteze:

- Hipoteza 1 (H1): Obstaja povezanost med poznavanjem svoje krvne skupine in stopnjo šolanja.
- Hipoteza 2 (H2): Obstaja povezanost med stopnjo šolanja in opaženim medijem, ki vabi na krvodajalsko akcijo.
- Hipoteza 3 (H3): Obstaja povezanost med stopnjo šolanja in strahom pred darovanjem kri.
- Hipoteza 4 (H4): Obstaja povezanost med stopnjo šolanja in mnenjem o pomenu krvodajalstva kot pomembni prostovoljni dejavnosti.

Zastavili sva si naslednja raziskovalna vprašanja:

- Kako pomembno je darovanje krvi po mnenju intervjuvancev?
- Na kakšen način bi po mnenju intervjuvancev lahko mlade najbolj spodbudili h krvodajalstvu?

1.3 Metode dela

Izbrali sva različne metode dela. Na začetku sva uporabili opisno ali deskriptivno metodo, saj je najino delo najprej temeljilo na iskanju informacij v različnih virih in literaturi. Med eksperimentalnimi metodami dela sva uporabili statistično analizo podatkov, pridobljenih z anketnim vprašalnikom, intervjujem ter terenskim delom. Spletno anketiranje sva izvedli med učenci III. triade OŠ Antona Ingoliča Spodnja Polskava in dijaki SŠSB. Intervjuvali sva gospoda Boštjana Novaka, strokovnega sodelavca za krvodajalstvo Rdečega križa Slovenije, in gospoda Zdravka Širca, krvodajalca, ki je v Sloveniji največkrat daroval kri. Imeli sva tudi priložnost obiskati krvodajalsko akcijo v Oplotnici.

2 TEORETIČNI DEL

2.1 Splošno o krvodajalstvu

“Krvodajalstvo ni samo pomemben del zdravstva, ampak je tudi zanimiv sociološki pojav, ki odpira številna vprašanja našega bivanja in odnosov do soljudi. V zvezi s krvodajalstvom so ta vprašanja globlja in pomembnejša, kot če bi bila povezana zgolj z dobrotelostjo. Nekaj drugega je prispevati v dobrotelne namene kot pa za zdravljenje bolnega neznanega sopotnika dati svojo kri. Krvi ne moremo primerjati z denarjem ali z dobrinami. Kri je veselje človeštva, v njej je zapisano vse, le da vseh njenih sporočil še ne znamo prebrati.” je v uvodniku Zbornika za krvodajalce in organizatorje krvodajalskih akcij zapisal takratni predsednik države Milan Kučan (Zbornik, 2000, str. 7).

Darovanje krvi je preprosto, nesebično dejanje za reševanje življenj, saj je kri vir življenja. Ko se huje poškodujemo, ko izgubimo nekaj svoje krvi ali ko potrebujemo operativne zdravstvene posege, je za zdravljenje potrebna nova, darovana kri. Brez transfuzije krvi veliko področij sodobne medicine sploh ne bi bilo mogočih. Brez darovane krvi bi marsikatero življenje ugasnilo, zato je krvodajalstvo dandanes tako pomembno. V Sloveniji se tega še kako zavedamo. Krvodajalstvo je dejavnost, s katero se Slovenija res lahko pohvali pred svetom. Sami pokrivamo vse potrebe svojega zdravstva po krvi. Vsako leto kri daruje okoli 100.000 ljudi, kar je pet odstotkov prebivalstva naše države. To pomeni, da vsak delovni dan daruje kri 350–400 ljudi. Vsaj enkrat v življenju je kri darovalo kar 81 odstotkov prebivalcev. S temi rezultati se Slovenija uvršča med najboljše države na svetu. Ključno vlogo pri tem igra Rdeči križ Slovenije, ki organizira krvodajalske akcije in pridobiva vso to množico ljudi, da se odločijo postati krvodajalci. Vloga nacionalnega organizatorja krvodajalskih akcij je Rdečemu križu Slovenije dodeljena celo z zakonom (Zakon o Rdečem križu Slovenije - Uradni list RS, št. 7/93 in 79/10), kar je tudi posebnost v svetovnem merilu. Ob izvajanju nalog motiviranja in pridobivanja krvodajalcev ter organiziranja krvodajalskih akcij, Rdeči križ Slovenije skrbi tudi za izobraževanje organizatorjev in prostovoljcev ter obveščanje javnosti in širjenje znanj o pomenu solidarnosti pri zagotavljanju nemotene preskrbe s krvjo (Krvodajalstvo, b. d.).

Na spletni strani Univerzitetnega kliničnega centra Maribor Center za transfuzijsko medicino krvodajalstvo opredeli kot človekoljubno humano dejanje, s katerim zdrav človek daruje del sebe, da bi pomagal drugemu. Krvodajalstvo temelji na načelih prostovoljnosti, anonimnosti in brezplačnosti. Predstavlja družbeno vrednoto, ki omogoča visoko raven in nemoteno delovanje zdravstva. Med naloge, ki jih izvaja Center za transfuzijsko medicino, spadajo vsi procesi pomembni za preskrbo s krvjo, od zbiranja krvi, predelave krvi, shranjevanja, razdeljevanja krvi in izdaje krvi (Center za transfuzijsko medicino, b. d.).

Vsekakor je krvodajalstvo najširše organizirana človekoljubne akcija, od katere je odvisno nemoteno delovanje zdravstva in zdravljenje bolnikov ter je najvišja oblika pomoči med ljudmi, saj krvodajalci kri darujejo za neznanca prostovoljno in brez plačila (Krvodajalstvo, b. d.).

V Sloveniji je krvodajalstvo prostovoljno, brezplačno in anonimno.

2.2 Kdo je lahko krvodajalec?

Kri lahko daruje vsaka oseba, ki je dobrega zdravja in počutja in želi s svojo krvjo pomagati bolniku. Da je dajanje krvi varno za krvodajalca, darovana kri pa varna za bolnika, morajo biti pred odvzemom upoštevani naslednji pogoji:

- starost: med 18 in 65 let,
- teža: več kot 50 kg,
- časovni presledek: moški lahko kri darujejo na vsake 3 mesece, ženske na vsake 4 mesece,

- polnokrvnost: vrednosti hemoglobina 135 g/l (moški) in 125 g/l (ženske) (Krvodajalstvo (b. d.).

Krvi ne smejo darovati osebe, okužene z virusom HIV in njihovi spolni partnerji, osebe, ki so si kadarkoli vbrizgavale droge, osebe, okužene z virusom zlatenice (hepatitis B in C), osebe, ki so imele operacijo, prejele transfuzijo krvi v Veliki Britaniji ali Irski v obdobju 1980–1996 (skupno 12 mesecev) zaradi Creutzfeld–Jakobove bolezni ("bolezen norih krav") ter osebe, ki so imele presajeno možgansko ovojnico, očesno roženico oz. so bile zdravljene z rastnimi hormoni človeškega izvora (Krvodajalstvo, b. d.).

Prav tako obstaja niz razlogov zaradi katerih je potencialni krvodajalec lahko na določen dan odklonjen ali pa mora darovanje krvi odložiti. Med njimi so tvegano spolno vedenje, stik z obolelo osebo, prebolela nalezljiva bolezen, nov piercing, nov tatu, prejem transfuzije, nedavno prestala operacija, določene preiskave, jemanje nekaterih zdravil, potovanje po tropskih krajih, nosečnost, dojenje ... (Kramar in Matjažič, 2000).

2.3 Kratek zgodovinski pregled

Med razmišljanjem o zgodovini krvodajalstva v Sloveniji sva predvidevali, da se je to pomembno poslanstvo začelo v eni izmed svetovnih vojn.

Na spletni strani Zavoda Republike Slovenije za transfuzijsko medicino sva našli kratek zgodovinski pregled razvoja krvodajalstva. V času pred drugo svetovno vojno organiziranega krvodajalstva še ni bilo, obstajali pa so posamezni primeri, ko so z ročnimi črpalkami neposredno prenesli kri iz žile dajalca v žilo prejemnika. Ta metoda v večini primerov ni bila uspešna, saj takrat še niso poznali krvnih skupin in je lahko bila darovana kri za prejemnika celo usodna. Med drugo svetovno vojno ni bila organizirana transfuzijska služba, kri je darovalo zdravstveno osebje in krepki fantje, ki so spremljali kirurga (Zgodovina, b. d.).

Krvodajalstvo se je zares začelo 4. junija 1945 v Ljubljani na transfuzijskem oddelku pri Centralni vojni bolnici. Na ta dan je bilo odvzetih prvih 19 steklenic krvi v posebne ampule, ki so že vsebovale konzervans, zato so kri lahko tudi shranili. V spomin na ta dogodek 4. junija praznujemo slovenski dan krvodajalstva. V prvih povojnih letih so odvzeli manjše količine krvi, krvodajalci pa so dobili bone za olje, sladkor ali moko, zato so prvi začetki organiziranega krvodajalstva dejansko obdobje plačanega krvodajalstva. Ob tem so se pokazale negativne strani plačanih krvodajalcev, saj so nekateri ljudje dajali kri le zaradi ugodnosti in ob tem niso upoštevali nevarnosti ne zase in ne za prejemnika krvi. V povojnem obdobju je bilo prisotno tudi tako imenovano družinsko krvodajalstvo, pri katerem so kri darovali bolnikovi sorodniki in s tem poskrbeli za zadostno količino krvi (Lamprecht, 2015).

Leta 1946 je transfuzijski oddelek pri Centralni vojni bolnišnici v Ljubljani prevzelo Ministrstvo za zdravje Ljudske republike Slovenije (v nadaljevanju LRS) in ga preimenovalo v Zavod za transfuzijo krvi Medicinske fakultete v Ljubljani. Leta 1955 se je Zavod osamosvojil v samostojni zavod (Lukić, 2000 in Razvoj transfuzijske medicine v Sloveniji, b. d.).

Do korenitih sprememb na področju krvodajalstva je prišlo leta 1953, ko je Rdeči križ prevzel organizacijo krvodajalskih akcij, hkrati pa krvodajalci več niso dobili plačanega nadomestila za odvzeto kri, zato se takrat začne tudi obdobje neplačanega prostovoljnega in anonimnega krvodajalstva. Krvodajalci so bili upravičeni do prostega delovnega dne, krvodajalske akcije pa so močno podpirala vodstva podjetij, sindikati in posamezna združenja. Prva krvodajalska akcija pod okriljem Rdečega križa je bila izvedena med zagorskimi rudarji leta 1953. Pomemben mejnik je tudi leto 1955, ko Izbrani svet Skupščine LRS ustanovi samostojni Zavod LRS za transfuzijo krvi. Vse do osemdesetih let dvajsetega stoletja se je krvodajalstvo ves čas močno povečevalo. Z razvojem medicine se je nekoliko zmanjšala poraba krvi. Število aktivnih krvodajalcev je upadlo v devetdesetih letih prejšnjega stoletja, ko se je v

Sloveniji s preходом v tržno gospodarstvo spremenil pogled na krvodajalstvo, s čimer je upadlo število krvodajalcev, ki so bili pripravljeni darovati kri brezplačno. Tudi podjetja so manj odobraval izostanke svojih delavcev zaradi krvodajalstva, čeprav v Zakonu o delovnih razmerjih piše, da ima delavec pravico do odsotnosti z dela zaradi dajanja krvi na dan, ko prostovoljno daruje kri. V tem primeru izplača delodajalec nadomestilo plače delavcu v breme zdravstvenega zavarovanja (Zgodovina, b. d.).

V Tabeli 1 sva predstavili najpomembnejše mejnike v zgodovini krvodajalstva, ki so povezani z organizacijo in promocijo krvodajalstva.

Tabela 1: Pomembnejši mejniki v zgodovini krvodajalstva v Sloveniji (Zgodovina, b. d.).

Leto	Dogodek/dejavnost
1945	Ustanovitev transfuzijskega oddelka pri Centralni vojni bolnici v Ljubljani. 4. 6. 1945 so bile konzervirane prve steklenice krvi.
1946	15. 1. 1946 oddelek prevzame Medicinska fakulteta v Ljubljani. Transfuzijski oddelek preide v sklop kliničnih bolnic.
1947	Začetek ustanavljanja postaj za transfuzijo krvi pri večjih bolnišnicah v Sloveniji.
1953	Uvedba brezplačnega, prostovoljnega in anonimnega krvodajalstva. Rdeči križ Slovenije postane organizator krvodajalskih akcij. Ustanovitev mobilne transfuzijske ekipe.
1955	25. 12. 1955 izbrani svet Skupščine LRS ustanovi samostojni Zavod LR Slovenije za transfuzijo krvi.
1960	Pričetek testiranja krvodajalcev na sifilis.
1970	Pričetek testiranja antigena hepatitisa B pri vseh krvodajalcih.
1979	Predelava krvi, izdelava krvnih komponent iz enojne vrečke.
1982	Uvedba enotne identifikacije odvzema.
1983	Načrtovanje računalniško podprtega informacijskega sistema.
1986	Začetek testiranja vsake doze darovane krvi na protitelesa virusa HIV. Prehod na izključno uporabo plastičnih vrečk za kri zaradi širitve komponentne terapije.
1987	Začetek uvajanja avtomatske obdelave podatkov za krvodajalce. Avtotransfuzija postane del redne dejavnosti.
1994	Pričetek uvajanja vprašalnika za krvodajalce pred odvzemom krvi.
2000	Sprejet Zakon o preskrbi s krvjo. Svetovni dan zdravja posvečen varni krvi pod geslom »KRI REŠUJE ŽIVLJENJE! MOJA KRI - VARNA KRI. ZAME, ZATE, ZA VSAKOGAR.«
2006	Uvedba označevanja vseh vzorcev krvi bolnikov s črtno kodo. Uvajanje spletne računalniške povezave med ekipo za odvzem krvi na terenu in centralnim računalnikom na ZTM-ju.
2011	Vzpostavitev spletne strani www.daruj-kri.si s prikazovanjem stanja zalog krvi za celo Slovenijo. Vzpostavitev spremljanja zalog krvi za celo Slovenijo.
2013	Izdelava mobilne aplikacije "Daruj kri".
2016	Pridobitev spletne aplikacije "Lahko darujem?", kjer lahko krvodajalci hitro preverjajo ali ustrezajo pogojem za darovanje krvi.
2017	Pričetek kampanje "Daj se na seznam".
2018	Kampanja »Daj se na seznam« je na Slovenskem oglaševalskem festivalu SOF prejela veliko nagrado v kategoriji »Družbeno dobro«.

Pri raziskovanju zgodovine krvodajalstva v občini Slovenska Bistrica sva ugotovili, da na to temo ne obstaja veliko virov, ki bi nama bili v pomoč. Najstarejši zapis o poročilih delovanja OZRK Slovenska Bistrica segajo v leto 1951. Hrani jih Pokrajinski arhiv Maribor, vendar v njih ne najdemo zapisov o krvodajalstvu. Po pripovedovanju starejših občanov naj bi se krvodajalstvo začelo v podjetju Impol,

kjer je bil organiziran tudi avtobus, ki je krvodajalce peljal na odvzem krvi v Maribor na transfuzijski center. Takrat terenskih krvodajalskih akcij, kot jih poznamo sedaj, še ni bilo (M. Sagadin, osebna komunikacija, 6. november, 2023).

Začetki krvodajalstva v občini Slovenska Bistrica segajo v leto 1953. Takrat je kri darovalo 53 krvodajalk in krvodajalcev v odvzemnem centru v zdravstvenem domu. V začetku je bil odvzem krvi organiziran samo v Slovenski Bistrici, pozneje so bila organizirana še odvzemna mesta najprej na Pragerskem, nato v Poljčanah, Oplotnici in Makolah. Kasneje so odvzemna mesta organizirali še na Keblju, Šmartnem na Pohorju in Tinju (M. Sagadin, osebna komunikacija, 6. november, 2023).

2.4 Vzgoja za krvodajalstvo

Glede na podatke, da v Sloveniji potrebujemo približno 1800–1950 krvodajalcev na teden ali minimalno 8000 na mesec, da se zagotovi zdravstvu potrebno količino krvi za operativne programe, meniva, da je promocija in spodbujanje krvodajalstva med mladimi še kako pomembno. Če številke nekoliko obrnemo, to pomeni, da zdravstvo potrebuje 160 litrov krvi na delovni dan, 800 na teden ali 3500 na mesec in 42000 litrov na leto (Krvodajalstvo v številkah, b. d.).

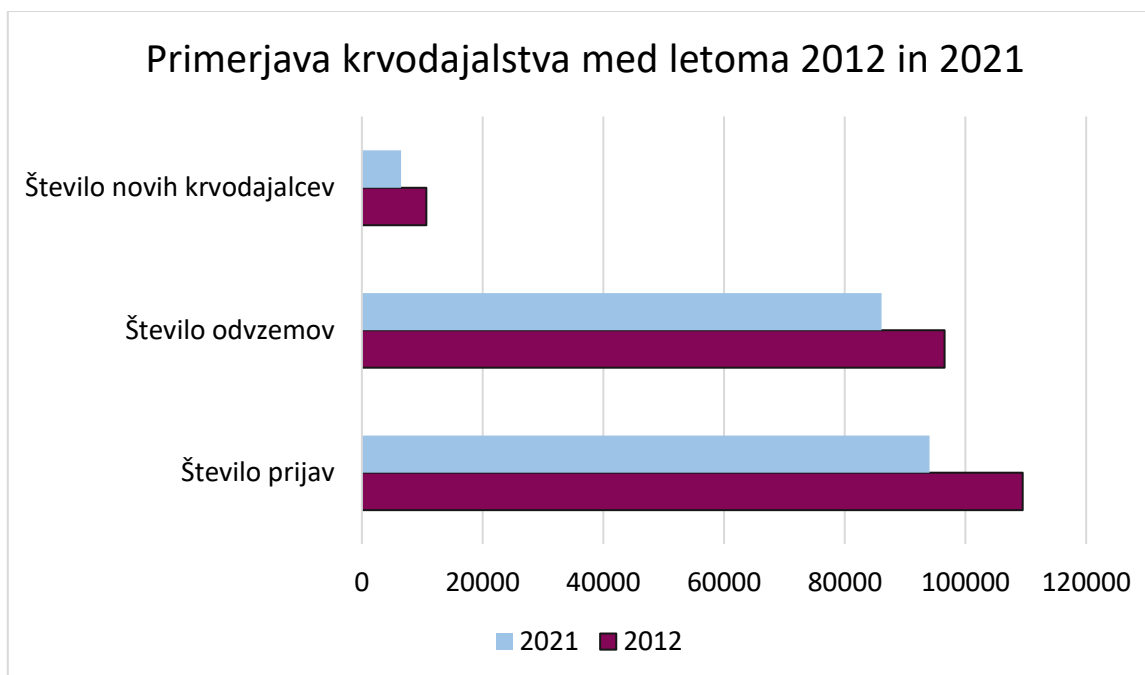
Na spletni strani Zavoda Republike Slovenije za transfuzijsko medicino se lahko pod zavihkom Postani krvodajalec zainteresirani potencialni krvodajalci vpišejo v bazo krvodajalcev. Ljudi pozivajo in vabijo, da postanejo krvodajalci in tako pomagajo bolnikom, ki pri svojem zdravljenju potrebujejo kri, saj je kri nenadomestljivo zdravilo in najdragocenejše, kar lahko podarimo. Ker ima kri določen rok trajanja in ker se potrebe po krvi lahko hitro spreminjajo, je njihov cilj pridobiti čim večjo bazo krvodajalcev, da bodo na razpolago v trenutku, ko jih bodo potrebovali. Kri lahko krvodajalci darujejo v okviru krvodajalskih akcij, ki potekajo po različnih lokacijah po vsej Sloveniji. Koledar akcij je objavljen na spletni strani Zavoda Republike Slovenije za transfuzijsko medicino, prav tako na spletni strani Rdečega križa in spletnem portalu Daruj kri. Prav tako se lahko kri daruje na oddelku transfuzijske službe v njihovem delovnem času (Postani krvodajalec, b. d.).

Pridobivanje novega krvodajalca oz. krvodajalke pa se dejansko začne že zelo zgodaj z vzgojo otrok.

V vrtcu lahko to poteka med igro in prijetnim pogovorom o pomembnosti krvi in darovanju krvi, v osnovni šoli je zelo koristna kakšna učna ura predstavnika za krvodajalstvo ali ogled kakšne krvodajalske akcije. V srednji šoli se lahko že izvede pogovor na zrel in kritičen način, saj ga srednješolci že zmorejo. Opozorimo jih na zlata pravila krvodajalstva, ki so anonimnost, brezplačnost in prostovoljnost, seznanimo jih z omejitvami pri darovanju krvi in jim tudi predstavimo, kako poteka odvzem krvi (Budair, Klemše, Kramar, 2000).

Otroke bi morali seznaniti s tem, da je krvodajalcev vse manj in jim povedati, kaj se zgodi, če krvi ni.

Na spodnji sliki (Slika 1) sva na grafu prikazali primerjavo med številom prijav krvodajalcev, številom odvzemov krvi in številom novih krvodajalcev med letoma 2012 in 2021 (NIJZ, 2021).

Slika 1: Primerjava krvodajalstva med letoma 2012 in 2021

Po podatkih Nacionalnega inštituta za javno zdravje se je v letu 2021 število prijav zmanjšalo za 14 odstotkov v primerjavi z letom 2012, prav tako se je zmanjšalo število odvzemov za približno 11 odstotkov. Število novih krvodajalcev se je v letu 2021 v primerjavi z letom 2012 zmanjšalo za 39 odstotkov (NIJZ, 2021).

Zaradi nižanja števila krvodajalcev skozi nekaj zadnjih let sva še trdneje prepričani, da bi morali otroke seznanjati s krvodajalstvom čim prej, torej že v času predšolskega obdobja v vrtcu, seveda z metodami, ki so primerne njihovem dojemanju. Prav tako meniva, da bi vzgoja za potencialne krvodajalce lahko bila sistematično vključena v program osnovne šole v obliki predavanj, delavnic, pogovorov s strokovnjaki s tega področja v rednem programu, pri razrednih urah ali na dnevih dejavnosti, še bolj konkretno pa v srednjih šolah, saj lahko polnoletni dijaki že darujejo kri. S takim pristopom bi verjetno lažje pridobili nove mlade krvodajalce.

3 RAZISKOVALNI DEL

3.1 Intervju s strokovnim sodelavcem za krvodajalstvo Slovenije, gospodom Boštjanom Novakom

V mesecu januarju sva na šolo povabili gospoda Boštjana Novaka, ki je učencem devetih razredov na Spodnji Polskavi in podružnici Pragersko predstavil krvodajalstvo. Preko predstavitve in predavanja smo devetošolci izvedeli marsikaj zanimivega o zgodovini krvodajalstva, poteku krvodajalskih akcij in da bi nas še bolj prepričal, da bi v prihodnosti darovali kri, nam je pokazal številne fotografije znanih Slovencev, ki so krvodajalci. Na začetku predavanja nas je vprašal, kdo pozna svojo krvno skupino. Roke je dvignilo zelo malo devetošolcev. Med predstavitvijo nas je gospod Novak seznanjal s številnimi zanimivostmi, med katerimi se nama je najbolj vtisnilo v spomin, da imajo krave največ krvnih skupin. Postavljal nam je veliko vprašanj, kdor je nanje odgovoril pravilno, je za nagrado prejel tatu nalepko. Meniva, da nas je gospod Novak s svojo predstavitvijo zelo prepričal o pomembnosti krvodajalstva, njegova predstavitev pa je bila med drugim tudi zabavna.

Na spodnji sliki (Slika 2) je prikazan utrinek s predavanja, ko nam je gospod Novak predstavil krvodajalstvo v številkah.

Slika 2: Predavanje gospoda Boštjana Novaka na OŠ Antona Ingoliča Spodnja Polskava (Sagadin, 2024)

Za več informacij sva ga po predstavitvi povabili tudi na intervju. Zanimalo naju je več podrobnosti o njegovem delu, kaj je bistvenega pomena pri njegovem delu in predvsem sva želeli izvedeti, kako bi on spodbudil mlade, da bi postali krvodajalci.

Sogovornik nama je povedal, da je njegovo delo obveščanje sodelavcev na terenu o morebitnih spremembah lokacij krvodajalskih akcij, kar se je v zadnjem letu dogajalo predvsem zaradi poplav. Njegova naloga je, da sodeluje z mediji, večjimi podjetji, se udeležuje tudi različnih srečanj za krvodajalce, kjer širi sporočilo o pomembnosti krvodajalstva. Sodeluje tudi z Ministrstvom za zdravje,

ki jim omogoča, da pridobijo osnovna sredstva za izpeljavo različnih programov. Njegov najljubši del službe so vsekakor predavanja na osnovnih in srednjih šolah po Sloveniji, saj na ta način doživi pristen stik z mladimi. Iz svojih izkušenj meni, da če na predavanjih da 110 procentov samega sebe, mu bodo to mladi vrnil čez nekaj časa, ker se jim bo njegova predstavitev vsidrala v spomin in se bo nekdo med njimi odločil, da postane krvodajalec. Zanj je največja nagrada, da od sodelavcev iz terena izve, da je na krvodajalsko akcijo prišlo nekaj novih mladih krvodajalcev, ki jim je predstavil pomen tega poslanstva (B. Novak, osebna komunikacija, 22. januar, 2024).

Gospod Novak se je za delo na tem področju odločil, saj se zaveda, da s tem rešuje življenja in pomaga skupnosti. Zanj je krvodajalstvo plemenita dejavnost, ki traja 365 dni na leto. Delo na tem področju je precej vplivalo na njegovo zasebno življenje, saj je na njegovem prvem krvodajalskem srečanju spoznal svojo bodočo ženo. Zanj je bil to še en dokaz, da dobrodelnost združuje in zbližuje (B. Novak, osebna komunikacija, 22. januar, 2024).

Pogovarjali smo se tudi o tem, da mladi dvomijo o tem, da bi darovali kri, zato mladim svetuje, naj najprej pridejo na krvodajalsko akcijo že zaradi radovednosti, da vidijo, kako vse skupaj poteka. Tam lahko izvedo tudi, katero krvno skupino imajo. Na podlagi lastnih izkušenj svetuje, naj mladi vztrajajo, saj ni nujno, da jim bo prvič uspelo darovati kri (B. Novak, osebna komunikacija, 22. januar, 2024).

Povedal je: *»Občutek, ki ga občutiš, ko daruješ kri, je neizmerljiv. Je občutek notranjega zadovoljstva in prav to je razlog, da je večina krvodajalcev ob darovanju krvi nasmejanih.«*

Sogovornik meni, da imamo Slovenci dobrodelnost zapisano v genu ter da je krvodajalstvo odsev zdravega naroda (B. Novak, osebna komunikacija, 22. januar, 2024).

Namen najine raziskovalne naloge je, da mlade prepričava, da darujejo kri in ustvariva promocijski material, ki bi spodbudil mlade h krvodajalstvu. Gospod Novak meni, da moramo ločiti govorjenje, da bo nekdo daroval kri, od nekoga, ki že sedi na krvodajalskem stolu. Po njegovih izkušnjah na mlade najbolj vplivajo pozivi na družbenih omrežjih in vzor iz bližnje okolice. Njegova osebna želja je, da mladi postanejo aktivni državljani in skupnost spreminjajo na bolje. Predstavitev in intervju je gospod Novak zaključil z mislijo Winstona Churchilla: *»Živimo od tega, kar dobimo, življenje pa ustvarjamo s tem, kar dajemo.«* (B. Novak, osebna komunikacija, 22. januar, 2024).

Na spodnji sliki (Slika 3) lahko vidimo fotografijo avtoric raziskovalne naloge z gospodom Boštjanom Novakom in gospo Petro Hojnik, sekretarko na Rdečem križu Slovenska Bistrica, ki nama je razložila postopek organizacije krvodajalske akcije.

Slika 3: Fotografija z gospodom Boštjanom Novakom in gospo Petro Hojnik (Sagadin, 2024)

3.2 Intervju s krvodajalcem, gospodom Zdravkom Šircem

Želeli sva izvedeti, kako krvodajalstvo doživlja oseba, ki je 171-krat darovala kri. V nadvse zanimivemu intervjuju z gospodom Zdravkom Šircem sva začutili njegovo predanost in dobrodelnost. Njegovi začetki krvodajalstva segajo v začetek leta 1976 v Mariboru, zato pravi, da je to dejavnost, ki ga spremlja skozi življenje. O tem poslanstvu pa je začel razmišljati v 70ih letih prejšnjega stoletja, ko je začel kot vajenec delati v podjetju Impol. Navdih je dobil pri starejših sodelavcih, ki so krvodajalske akcije že obiskovali, zato se je tudi sam odločil za krvodajalstvo. Kri je daroval vsakih 93 dni, pri čemer ga je gnala na začetku predvsem radovednost, ki se je sčasoma razvila v željo po pomoči drugim. Dolgoletni krvodajalec nama je opisal njegov občutek radovednosti med prvim darovanjem in občutek sproščenosti, ki se je z leti večal ter z njim prav tako njegova pripravljenost pomagati sočloveku. Kljub temu, da je prejšnje leto oktobra v Poljčanah zadnjič daroval kri, bi še danes bil pripravljen sestiti na krvodajalski stol (Z. Širec, osebna komunikacija, 22. december, 2023).

Sogovornik svetuje mladim krvodajalcem, da naj sledijo svojim občutkom. Meni, da se morajo mladi sami odločiti o tem, ali želijo postati krvodajalci in s tem pomagati drugim. Med pogovorom o idejah, kako navdušiti mlade za darovanje, nama je izkušen krvodajalec povedal: *»Mladi naj pogledajo, kaj s krvodajalstvom naredijo, pa bodo morda naredili prestop med nesigurnostjo in končno odločitvijo; pomembno je le, da to mejo premagajo sami. Včasih tudi pripomore pogovor z aktivnim krvodajalcem, saj tako mladi več izvedo o krvodajalstvu iz prve roke in spoznajo, kako krvodajalec doživlja pomen krvodajalstva. Pomembna je samo želja, če imajo mladi dovolj zagnanosti, lahko premagajo vse ovire.«* (Z. Širec, osebna komunikacija, 22. december, 2023).

Preden sva opravili intervju z gospodom Šircem, sva menili, da imajo priznanja in nagrade zanj velik pomen. Izkazalo pa se je ravno obratno. Ugotovili sva, da so zanj nagrade nekaj povsem navadnega in nepomembnega, a kljub temu dokaz, da opravlja življenjsko dobro delo. Zelo navdihujoč in osupljiv je tudi njegov življenjski slog, saj je z njim skrbel za svoje zdravje in »dobro kri«. Pohodništvo in planinstvo predstavljata zanj največji del ohranjanja zdravega življenjskega sloga. Mnogokrat se odpravi na Boč

in Triglav, saj meni: »V gorah si prezračiš telo in obenem nabereš nove moči ter odmisliš vse svoje težave.« (Z. Širec, osebna komunikacija, 22. december, 2023).

Za krvodajalstvo je navdihnil tudi svojo družino in s tem tudi sam razširil pomen tega pomembnega poslanstva, saj se zaveda, da darovanje krvi rešuje življenja. Ve pa tudi, da se z darovanjem krvi žal ne da rešiti vsakega življenja, zato je naš pogovor zaključil z mislijo: »Za prijatelje si moramo vzeti čas, drugače bo čas vzel njih.«

Na spodnji sliki (Slika 4) lahko vidimo fotografijo avtoric raziskovalne naloge z gospodom Zdravkom Šircem po opravljenem intervjuju na Območnem združenju Rdečega križa Slovenska Bistrica, kjer sva v dar dobili tudi knjižico z naslovom *Kapljica potuje in izobražuje*. V njej so zapisane zanimivosti o krvi, krvodajalstvu, poteku krvodajalske akcije in obdelavi darovane krvi.

Slika 4: Fotografija s krvodajalcem, gospodom Zdravkom Šircem (Sagadin, 2023)

3.3 Obisk krvodajalske akcije

Za lažjo predstavo, kako poteka odvzem krvi, sva obiskali krvodajalsko akcijo, ki je 29. januarja 2024 potekala v Oplotnici. Krajevno organizacijo Rdečega križa Oplotnica vodi mlad krvodajalec Franci Ribič, ki nam je razkazal prostore, kjer poteka krvodajalska akcija in nama predstavil pomen krvodajalstva skozi svoje izkušnje. Želeli sva ugotoviti, če bodo krvodajalsko akcijo obiskale tudi mlajše generacije.

Krvodajalske akcije organizira Rdeči križ skupaj s terensko ekipo Zavoda Republike Slovenije za transfuzijsko medicino. Krvodajalska akcija je potekala v občini Oplotnica, kjer sva spoznali, kaj vse je potrebno storiti, preden daruješ kri.

Krvodajalec se mora na krvodajalsko akcijo naročiti, tako da pokliče najbližji transfuzijski center in se dogovori o dnevu in uri prihoda.

Ob prihodu novega krvodajalca na odvzem krvi ga zdravstveno osebje najprej vpraša po osebnih podatkih, krvodajalec dobi svoj tako imenovan krvodajalčev karton, ki spremlja krvodajalca vsakič, ko daruje kri.

Ogledali sva si vprašalnik s splošnimi vprašanji, ki ga mora krvodajalec izpolniti pred odvzemom krvi, Vprašalnik je prikazan na spodnji sliki (Slika 5).

Izjava o poučenosti in pisna privolitev za odvzem krvi/afereze

Podpisani/a _____, rojen/a _____.

Izjavljam,

- da so mi vsa vprašanja razumljiva in da so moji odgovori resnični in dovoljujem, da se podatki uporabijo, shranijo in obdelujejo v skladu z Zakonom o varstvu osebnih podatkov;
- da sem prejel/a, prebral/a in razumel/a informacijsko gradivo o dajanju krvi, njenem testiranju, neželenih učinkih dajanja krvi in tveganju, povezanem s postopkom odvzema krvi, kakor tudi o varnosti krvi in tveganju za prenos bolezni s krvjo;
- da sem bil/a seznanjen/a z možnostjo samozključitve, kar pomeni, da lahko brez pojasnila odstopim od dajanja krvi;
- da sem v primeru zastavljanja vprašanj dobil/a zadovoljiv odgovor medicinskega osebja.

Soglašam,

- da se moja kri ali krvne komponente uporabijo za transfuzijo bolnikom v skladu z veljavno zakonodajo;
- da se z mojo krvjo opravijo potrebni predpisani testi in da se me o morebitnih pozitivnih izsledkih zaupno obvesti;
- da se moji osebni podatki zbirajo, vodijo in uporabljajo izključno za namene krvodajalstva skladno z zakonom.

S podpisom potrjujem, da prostovoljno dajem kri in soglašam z nadaljevanjem postopka odvzema krvi.

Kraj in datum: _____ krvodajalka/krvodajalec _____

V primeru, da se pri vas pojavijo kakršni koli znaki bolezni ali če podvomite o varnosti vaše krvi po darovanju krvi, vas prosimo, da nas o tem takoj obvestite (tel. (01) 543 81 00, e-naslov: krvodajalec@ztl.si).

Opombe: _____

Vprašalnik pregledal/a: _____

13. Ali ste v zadnjih 6 mesecih :		
• opravili piercing, tetoviranje, ali bili na akupunkturi?	DA	NE
• se zbodli z rabljeno medicinsko iglo ali prišli v stik s tujo krvjo?	DA	NE
• bili v stiku z osebo z nalezljivo boleznijo?	DA	NE
• doživeli poškodbo?	DA	NE
• bili operirani?	DA	NE
• opravili endoskopske ali druge medicinske preiskave? (gastro-, kolono-, rekto-, arthro-skopija, diagnostična slikanja)	DA	NE
• dobili transfuzijo krvi?	DA	NE
14. Ali ste kadarkoli imeli, ali imate kakršno koli bolezen ali zdravstvene težave?		
• Bolezni srca in ožilja (prirojene, angina pectoris, motnje ritma, revmatsko mrzlico ...).	DA	NE
• Visok ali nizek krvni tlak.	DA	NE
• Sladkorna bolezen, povišanje maščob v krvi, bolezni ščitnice.	DA	NE
• Bolezni ledvic in sečil (prostata).	DA	NE
• Alergije: _____	DA	NE
• Bolezni dihal, tuberkuloza, astma.	DA	NE
• Bolezni prebavil, rano na želodcu ali dvanajstniku.	DA	NE
• Epilepsija in druge bolezni (migrena)/poškodbe živčnega sistema.	DA	NE
• Rakave bolezni.	DA	NE
• Luskavica, druge kožne bolezni.	DA	NE
• Virusna zlatenica, malarija, druge tropske bolezni.	DA	NE
• Presaditev organov ali tkiv (očesna roženica, možganska ovojnica).	DA	NE
• Spolno prenosljive bolezni (okužbo s HIV/AIDS, zlatenico, hepatitis B ali hepatitis C, gonorejo, sifilis ...).	DA	NE
• Drugo: (npr. bolezni krvi, motnje strjevanja ...) _____	DA	NE

MVK, verzija 15.6.2023

Zavod Republike Slovenije
za transfuzijsko medicino
Blood Transfusion Centre of Slovenia

Spoštovana krvodajalka/krvodajalec!

Prosimo vas, da preberete priloženo informacijsko gradivo in nato odgovorite na vprašanja. Zastavljamo vam jih zaradi varovanja vašega zdravja in hkrati zdravja prejemnikov vaše krvi. Zaupnost vaših odgovorov je zagotovljena.

Odgovarjate tako, da označite ustrezen odgovor in navedete podatek.

Prosimo navedite vašo: telesno višino _____ cm in telesno maso _____ kg		
1. Ali se danes dobro počutite, ste zdravi?	DA	NE
2. Ali ste danes že zaužili obrok hrane?	DA	NE
3. Ali ste že kdaj darovali kri? Kdaj? Kje? _____	DA	NE
4. Ali ste kdaj imeli stranske učinke oz. težave zaradi odvzema krvi (npr. v laboratoriju)?	DA	NE
5. Ali so vas kdaj zavrnili kot krvodajalca? Zakaj? _____	DA	NE
6. Ali opravljate nevaren poklic oz. imate nevarne konjičke (potapljač, poklicni voznik, pilot, delo na višini...)?	DA	NE
7. Ali ste bili v zadnjih 7 dneh oz. ali ste naročni pri (zobo)zdravniku?	DA	NE
8. Ali ste imeli v zadnjem mesecu klopa, povišano telesno temperaturo, ste izgubili telesno maso in/ali bili nezmožni za delo (npr. bili v bolniškem staležu)?	DA	NE
9. Ali ste v zadnjih 5 dneh jemali aspirin oz. druga zdravila proti bolečinam?	DA	NE
10. Ali ste bili v zadnjih 4 tednih cepljeni? Vrsta cepljenja? _____ Kdaj? _____	DA	NE
11. Ali je kdo v vaši družini imel oz. imate degenerativno možgansko bolezen?	DA	NE
12. Ali ste bivali v Veliki Britaniji ali na Irskem od 1980 do 1996 skupno več kot 12 mesecev in bili tam operirani ali prejeti transfuzijo krvi?	DA	NE

15. Ali ste jemali oz. jemljete kakšna zdravila? Navedite katera: _____	DA	NE
16. Ali ste kadarkoli uporabljali oz. si vbrizgavali drogo, steroide, hormone?	DA	NE
17. Ali ste v družini oz. službi izpostavljeni virusni zlatenici (hepatitisu)?	DA	NE
18. Ali ste v zadnjih 4 mesecih imeli:		
• več kot enega spolnega partnerja in analni spolni odnos?	DA	NE
• novega partnerja in z njim analni spolni odnos?	DA	NE
• novega spolnega partnerja, ki živi na območju z velikim tveganjem za prenos okužbe, ki se prenaša s krvjo?	DA	NE
• spolne odnose v zameno za plačilo?	DA	NE
• spolni odnos z osebo, ki si vbrizgava drogo?	DA	NE
• spolni odnos z osebo, ki je imela/ima ali se je zdravila/se zdravi za HIV/AIDS, zlatenico- hepatitisom B ali hepatitisom C, gonorejo, sifilisom, druge spolne bolezni?	DA	NE
19. Ali ste v zadnjih 12 mesecih :		
• jemali zdravila za preprečevanje okužbe s HIV pred in po izpostavitvi (PrEP in PEP)?	DA	NE
• pri spolnih odnosih uporabljali rekreativne droge (chemsex)?	DA	NE
20. Ali ste kadarkoli živeli izven Slovenije oz. potovali izven Slovenije v zadnjih 12 mesecih ? Kje oz. kam? _____	DA	NE

Odgovorijo samo osebe ženskega spola:

21. Ali ste imeli, ali imate kakršno koli bolezen rodil oz. ginekološke težave?	DA	NE
22. Ali ste noseči oz. v zadnjih 12 mesecih bili noseči, rodili, dojili oz. imeli splav?	DA	NE
23. Ali imate danes menstruacijo?	DA	NE

Slika 5: Vprašalnik, ki ga izpolni krvodajalec na krvodajalski akciji (Medicinski vprašalnik, 2023)

Naslednja postaja na poti darovanja krvi je laboratorij, kjer so krvodajalca zbadli v prst in mu preverili količino hemoglobina in določili krvno skupino. Kako je izgledal laboratorij na krvodajalski akciji v Oplotnici, sva prikazali na spodnji sliki (Slika 6).

Slika 6: Laboratorij, krvodajalska akcija v Oplotnici (Pernat, 2024)

Po odvzemu krvi iz prsta so krvodajalcu izmerili krvni tlak in vse podatke zapisali na krvodajalčev karton. Nivo krvnega tlaka preverijo tudi tik pred odvzemom, da preprečijo morebitne slabosti.

Krvni tlak so izmerili tudi nama, kar sva prikazali na spodnji sliki (Slika 7).

Slika 7: Merjenje krvnega tlaka, krvodajalska akcija v Oplotnici (Sagadin, 2024)

Sledil je pregled pri zdravniku, kjer so krvodajalcu še enkrat izmerili krvni tlak, zdravnik mu je poslušal srce, skupaj s krvodajalcem sta preverila krvodajalski vprašalnik in se pogovorila o prebolelih boleznih. Na podlagi vprašalnika in pogovora se zdravnik odloči, če je oseba primerna za darovanje krvi. V kolikor

je odločitev negativna, krvodajalcu sporočijo, zakaj trenutno ne more darovati krvi in kdaj se lahko ponovno oglasi. Zdravnik krvodajalcu tudi svetuje zdravljenje morebitne odkrite bolezni.

Na koncu sva si ogledali še prostor za odvzem krvi, kar je bila v Oplotnici dvorana občine, kjer so krvodajalci pred odvzemom predložili vse pridobljene podatke. Ob vstopu v ta prostor krvodajalec »izgubi identiteto«, saj je darovanje krvi anonimno.

Krvodajalec se je nato ulegel na krvodajalski stol, kjer ga je medicinska sestra pričakala s sterilnim priborom, s katerim je najprej očistila odvzemno mesto ter nato zabodla iglo v žilo na roki. Nekateri krvodajalci so stiskali pest, da bi pospešili tok krvi, ki po cevki teče v vrečko, v kateri je že vnaprej pripravljena tekočina proti strjevanju krvi. Po petih do desetih minutah je bila vrečka polna in je sestra previdno zaprla cevko in jo odrezala.

Med odvzemom sva opazovali počutje in reakcijo krvodajalcev. Vsi krvodajalci so bili nasmejani, nihče ni bil videti prestrašen ali zaskrbljen. Nad številom krvodajalcev sva bili presenečeni, saj so bili odvzemni stoli ves čas polni.

Opazovali sva tudi starost krvodajalcev in ugotovili, da je bila večina krvodajalcev po najini oceni srednjih let. Krvodajalcev, ki bi bili stari med 18 in 25 let, ni bilo. Ta izkušnja je potrdila najino domnevo, da se mladi manj odzivajo na krvodajalske akcije in med krvodajalci prevladujejo ljudje srednjih let.

3.4 Anketa na Srednji šoli Slovenska Bistrica in OŠ Antona Ingoliča Spodnja Polskava

V sklopu raziskovalnega dela sva uporabili anketni vprašalnik, anketirali sva približno 200 dijakov SŠSB in 150 učencev III. triade OŠ Antona Ingoliča Spodnja Polskava.

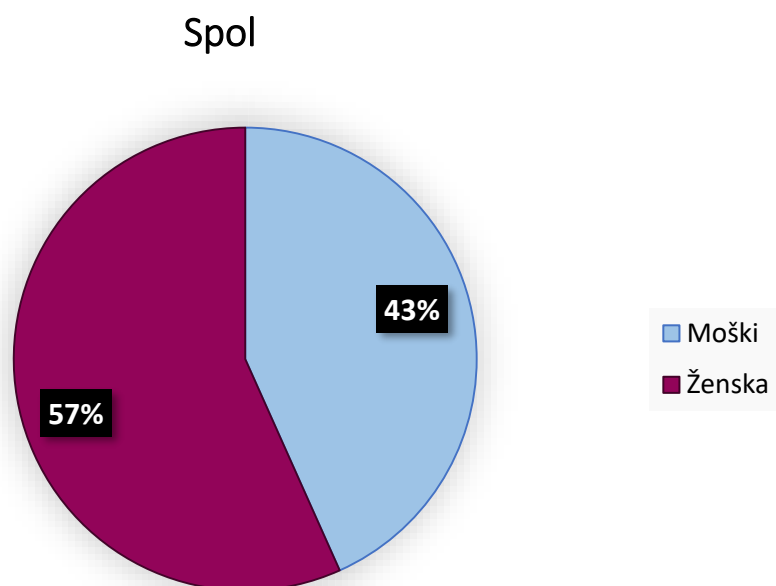
Ugotoviti sva želeli:

- spol anketirancev in katero šolo obiskujejo,
- ali anketiranci poznajo svojo krvno skupino in v kolikor jo poznajo, na kakšen način so izvedeli zanjo,
- ali imajo strah/odpor pred odvzemom krvi iz žile,
- ali so že zasledili vabilo na krvodajalsko akcijo in v kolikor so ga zasledili, kje so ga zasledili,
- ali menijo, da so vabila na krvodajalske akcije dovolj razširjena na družbenih omrežjih,
- ali anketiranci vedo, kako poteka krvodajalska akcija,
- ali se jim zdi krvodajalstvo pomembno.

Dijake SŠSB sva še vprašali, ali so že kdaj darovali kri in v kolikor so jo že darovali, kdo jih je k temu spodbudil, ali bodo še kdaj darovali kri ter kaj bi svetovali mladim, ki niso prepričani, ali bi darovali kri. V kolikor pa so označili, da krvi še niso darovali sva jih vprašali, ali so sploh razmišljali, da bi kri darovali.

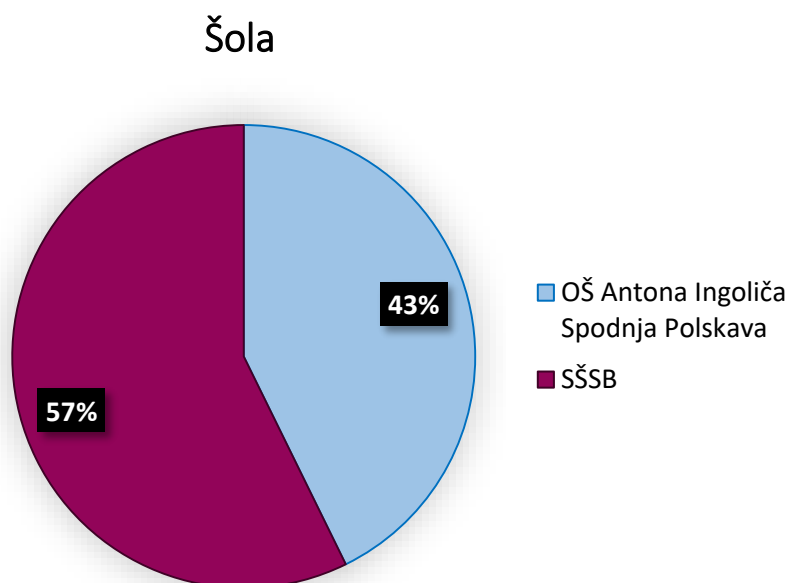
Rezultate sva predstavili s pomočjo grafov.

3.4.1 Rezultati ankete

Slika 8: Spol anketirancev

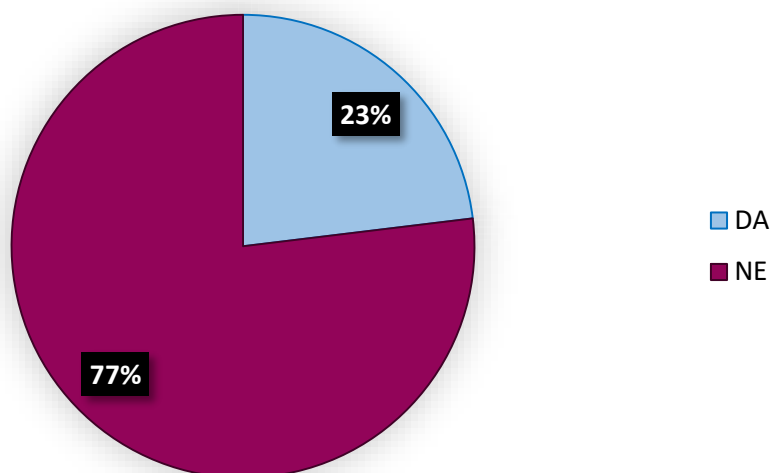
V anketi je sodelovalo nekoliko manj moških, in sicer 153, kot žensk, in sicer 199.

Slika 9: Šola

V anketi je sodelovalo 150 učencev III. triade Osnovne šole Antona Ingoliča Spodnja Polskava in 202 dijaka SŠSB.

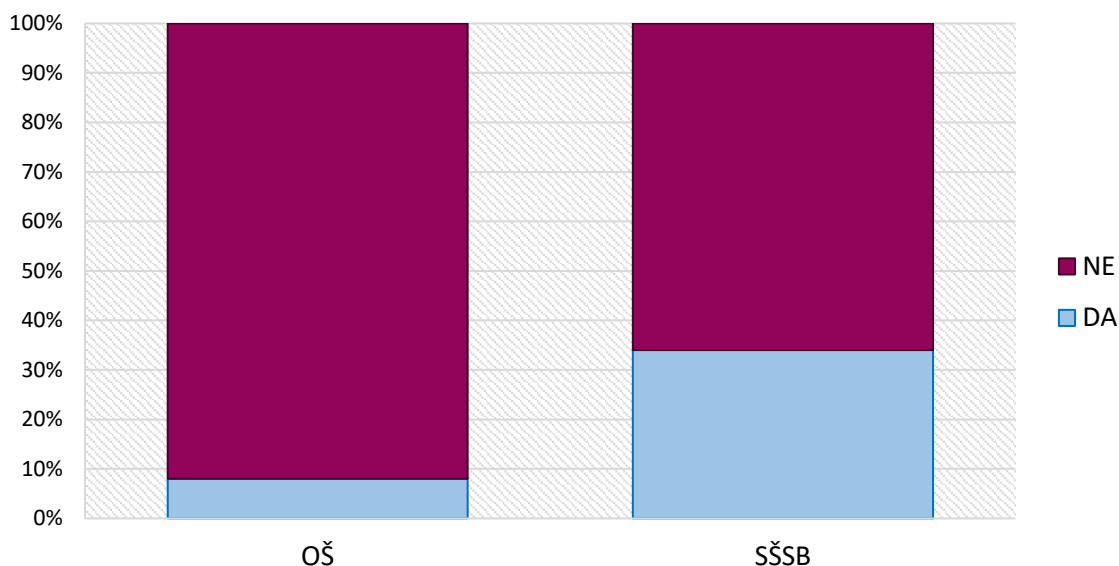
Krvna skupina

Slika 10: Poznavanje svoje krvne skupine

82 anketiranih pozna svojo krvno skupino, kar 270 anketiranih pa svoje krvne skupine ne pozna. Meniva, da je ta podatek zaskrbljujoč, saj lahko iz tega razberemo, da mladi niso zainteresirani, da bi izvedeli, katero krvno skupino imajo.

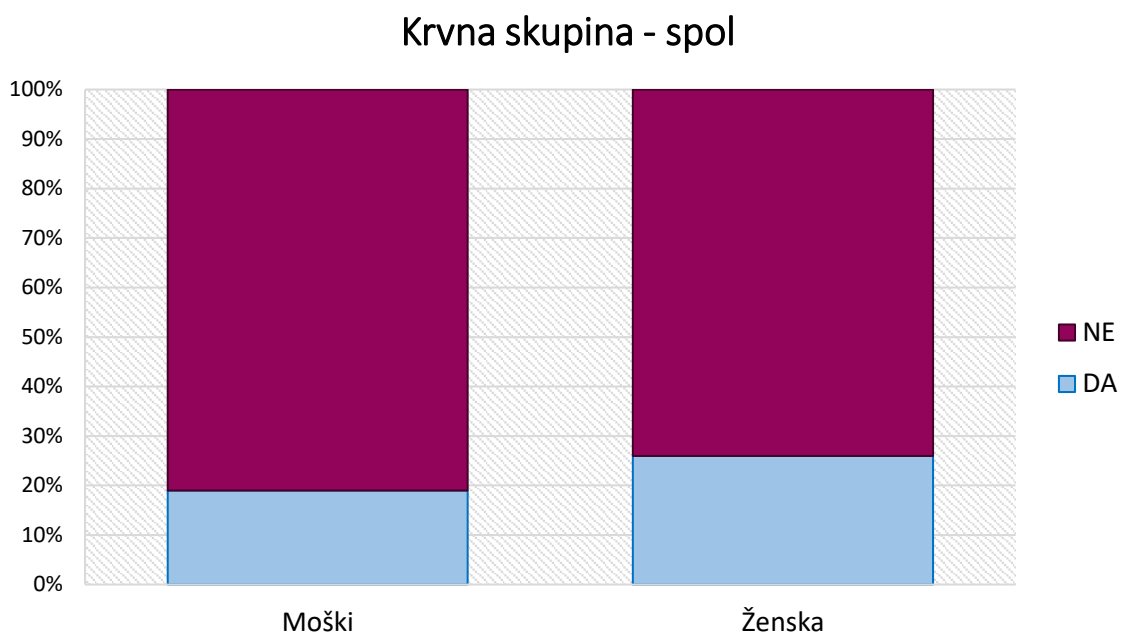
Krvna skupina - šola

Slika 11: Poznavanje svoje krvne skupine glede na stopnjo šolanja

Iz grafa lahko razberemo, da 8 odstotkov oz. 12 anketiranih učencev III. triade OŠ Antona Ingoliča Spodnja Polskava in 34 odstotkov oz. 69 anketiranih dijakov SŠSB pozna svojo krvno skupino. Če primerjamo poznavanje krvne skupine med šolama je razvidno, da več dijakov pozna svojo krvno skupino, vendar odstotek ni bistveno večji.

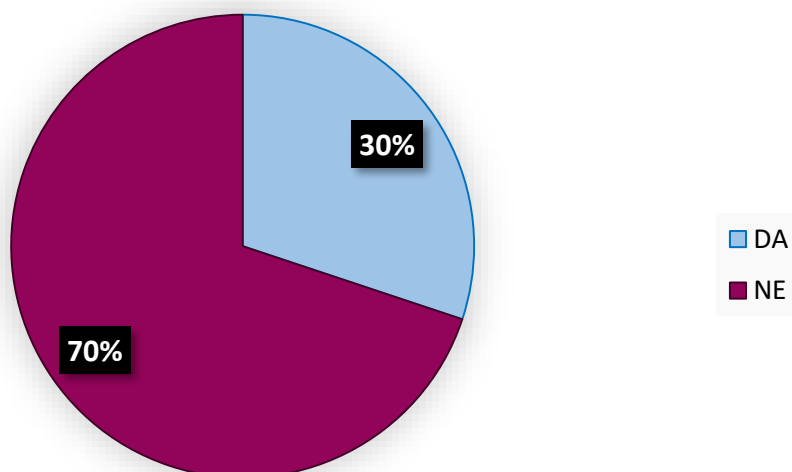
Zdi se nama zanimivo, da niti polovica vseh anketiranih, starih med 13 in 19 let, ne pozna svoje krvne skupine.

Slika 12: Poznavanje krvne skupine glede na spol

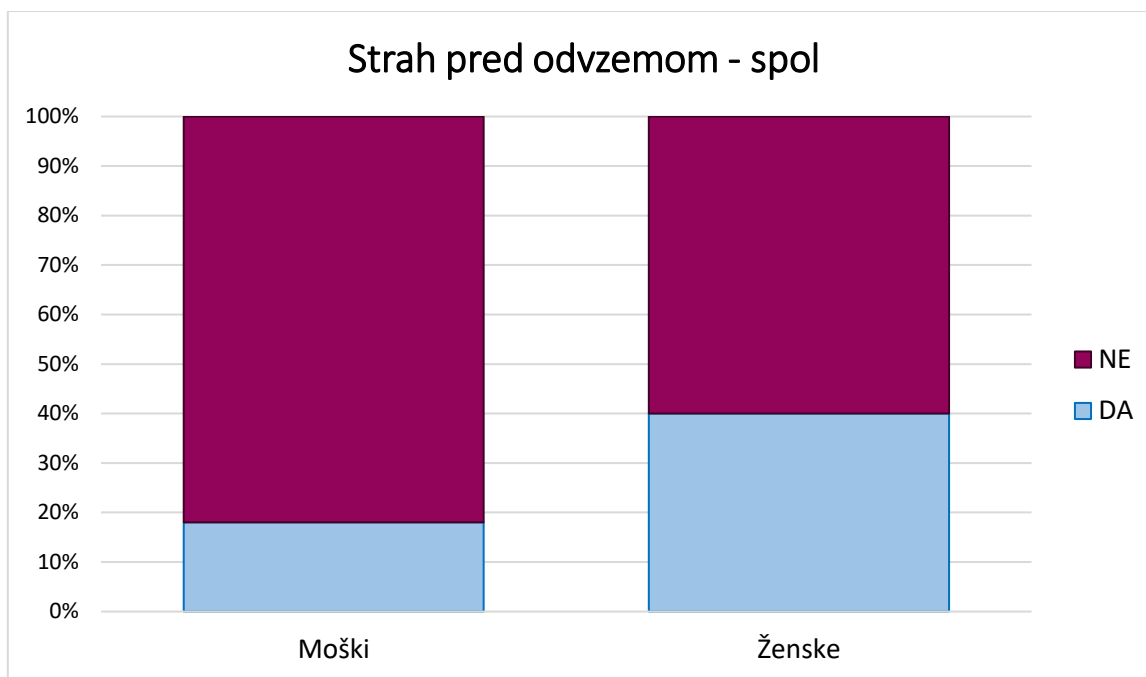
Iz analize dobljenih rezultatov je razvidno, da svojo krvno skupino pozna večji delež žensk kot moških. 26 odstotkov žensk svojo krvno skupino pozna, medtem ko svojo krvno skupino pozna samo 19 odstotkov moških.

Strah pred odvzemom krvi

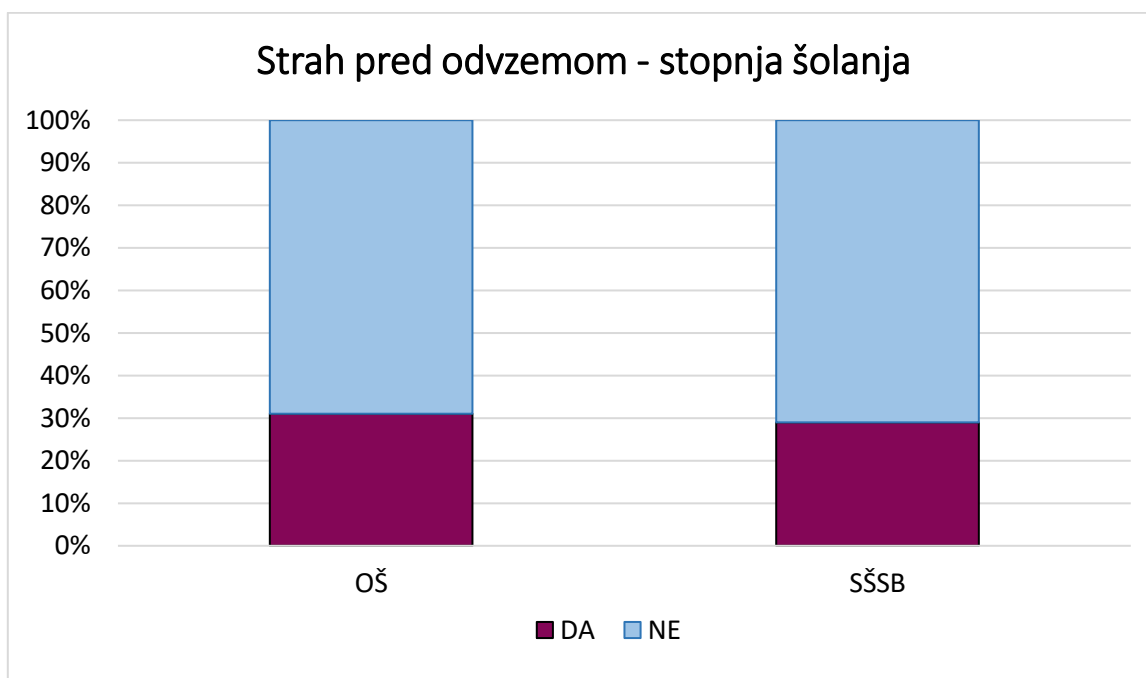
Slika 13: Strah pred odvzemom krvi

Iz dobljenih rezultatov lahko razberemo, da ima 106 anketirancev strah pred odvzemom, 246 pa strahu nima.

Slika 14: Strah pred odvzemom krvi glede na spol

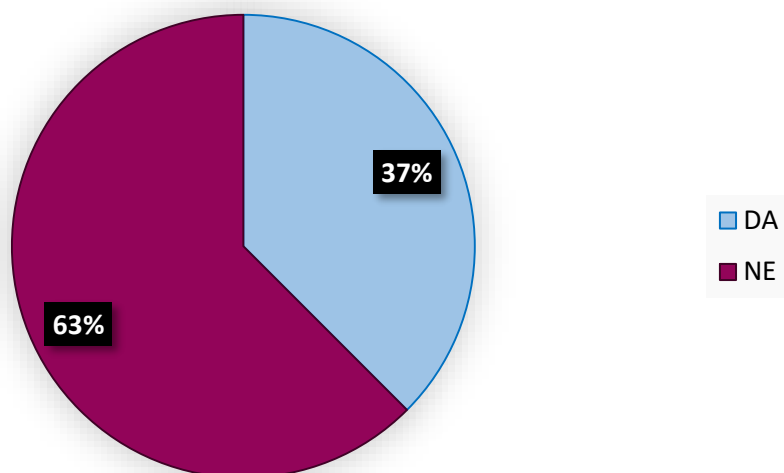
Iz grafičnega prikaza je razvidno, da ima strah pred odvzemom krvi več anketiranih žensk, in sicer 40 odstotkov in le 18 odstotkov kot moških.

Slika 15: Strah pred odvzemom krvi glede na stopnjo šolanja

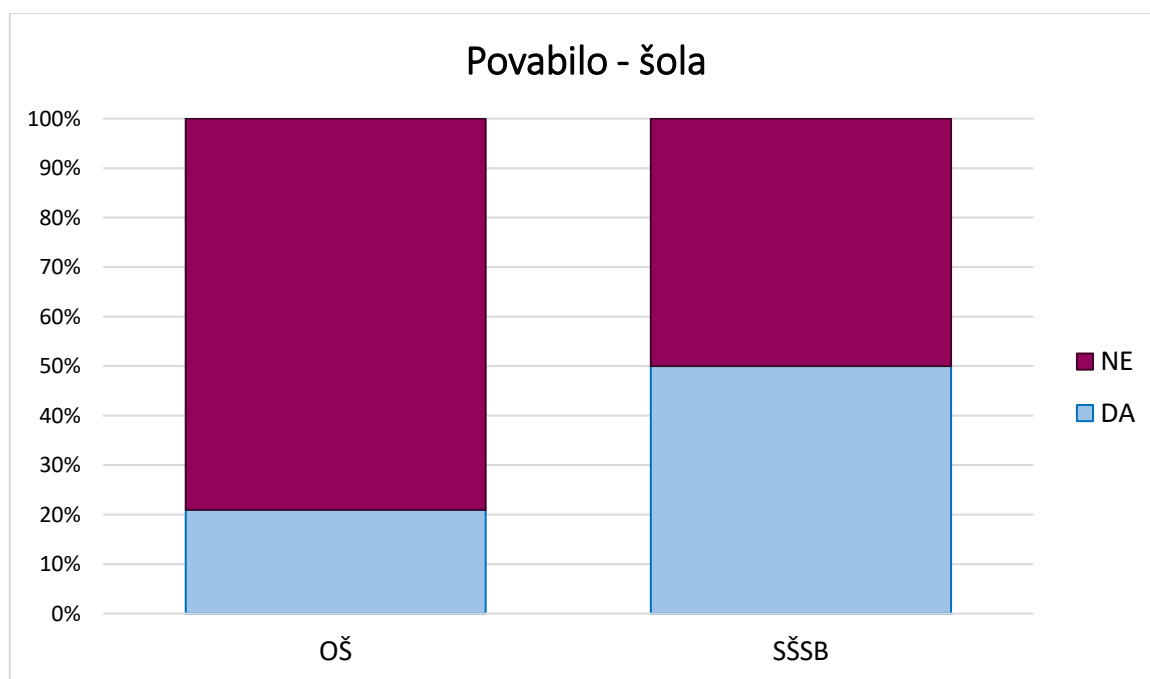
31 odstotkov anketiranih učencev III. triade OŠ Antona Ingoliča Spodnja Polskava se boji odvzema krvi, delež anketiranih dijakov, ki se bojijo odvzema krvi, pa je 29 odstotkov.

Opazženost povabila na krvodajalsko akcijo

Slika 16: Opazženost povabila na krvodajalsko akcijo

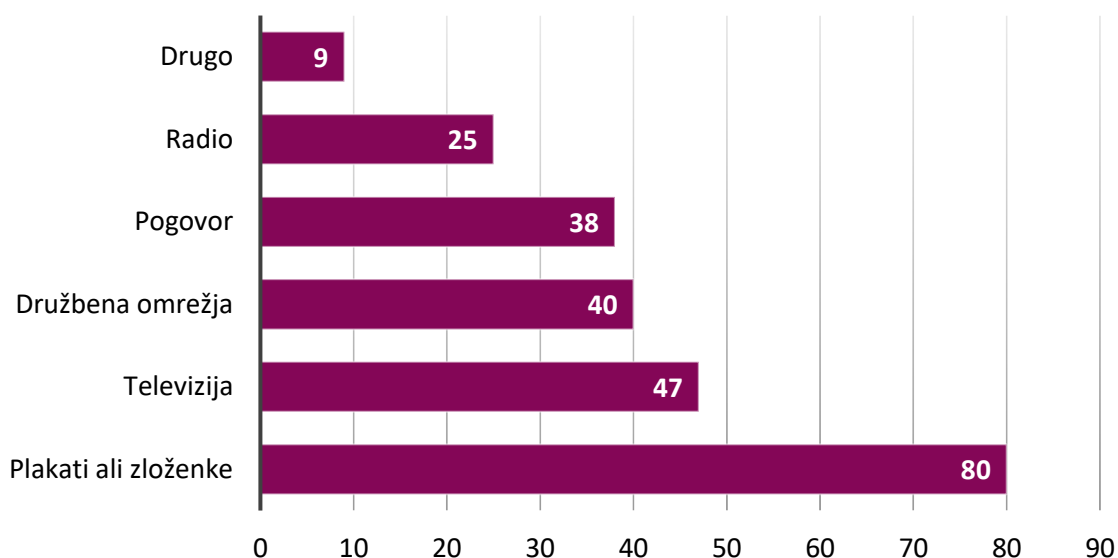
Iz grafa je razvidno, da je 132 anketirancev že videlo ali bilo seznanjenih s povabili na krvodajalsko akcijo, 220 anketirancev povabil na krvodajalsko akcijo še ni videlo. Ta podatek se nama zdi zaskrbljujoč, a realen. Meniva, da so pozivi na krvodajalske akcije premalo razširjeni na družbenih omrežjih, še posebej pa med mladimi, ki so pravkar dopolnili osemnajst let.

Slika 17: Opazženost povabila na krvodajalsko akcijo glede na stopnjo šolanja

V osnovni šoli je 21 učencev opazilo poziv oziroma povabilo na krvodajalsko akcijo, 79 učencev pa ne. Na srednji šoli pa je polovica dijakov že videla povabilo.

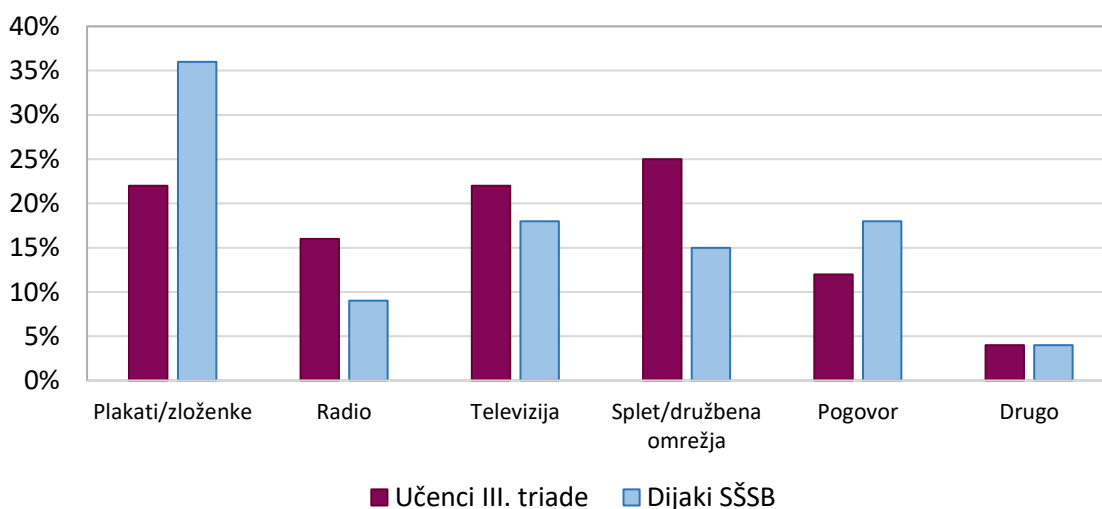
Medij oz. oblika povabila na krvodajalsko akcijo

Slika 18: Mediji povabil na krvodajalsko akcijo

Na plakatih ali zloženkah je povabilo na krvodajalsko akcijo zasledilo kar 80 anketirancev, 47 jih je povabilo zasledilo na televiziji, 40 na družbenih omrežjih, nekoliko manj, 38, pa preko pogovora. 25 anketirancev je povabilo zasledilo na radiu, 9 anketirancev pa nekje drugje. Pod drugo so bili navedeni naslednji odgovori: na oglasni deski v bolnici, pri starših, po pošti, v časopisu, na predavanjih v šoli. Najbolj naju je presenetil odgovor v časopisu, saj sami še nisva zasledili poziva v tej obliki, prav tako pa sva mnenja, da mladi malo berejo časopise. Odgovori so naju presenetili, saj sva predvidevali, da anketiranci povabila na krvodajalske akcije najbolj zasledijo preko družabnih omrežij, saj so to mediji, ki jih velika večina mladih ves čas spremlja.

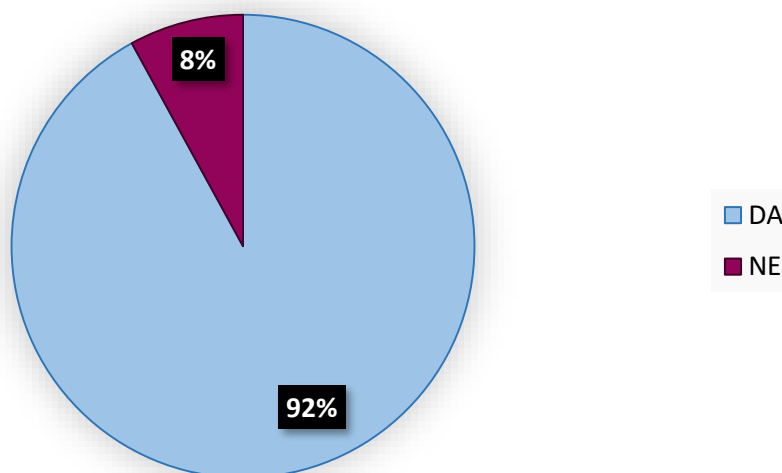
Mediji oz. oblika povabila na krvodajalsko akcijo glede na stopnjo šolanja

Slika 19: Mediji oz. oblika povabila na krvodajalsko akcijo glede na stopnjo šolanja

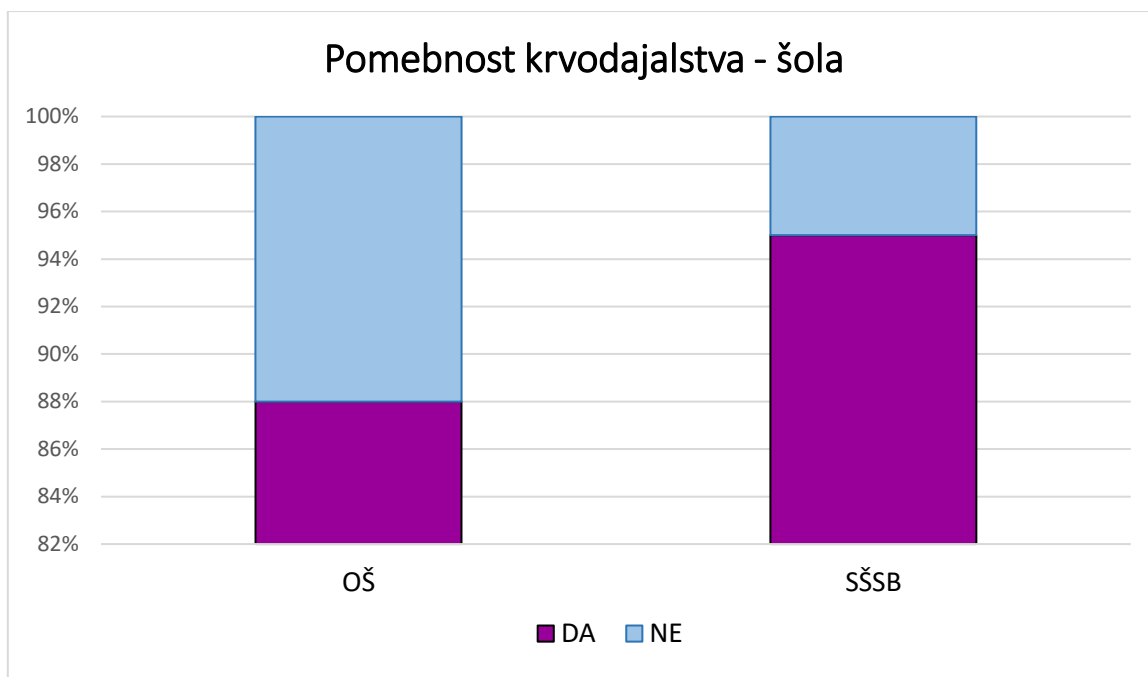
Na zgornji sliki (Slika 18) sva z grafom prikazali primerjavo med stopnjo šolanja in medijem oz. obliko povabila na krvodajalsko akcijo. Ugotavljava, da je večina dijakov SŠSB zasledila poziv na krvodajalsko akcijo na plakatih ali zloženkah, večina učencev III. triade OŠ Antona Ingoliča Spodnja Polskava pa na spletu ali družbenih omrežjih. Na drugem mestu so med dijaki skoraj v enakem deležu zastopani pogovori in televizija, medtem ko pri osnovnošolcih plakati oz. zloženke in televizija.

Pomembnost krvodajalstva

Slika 20: Ali je krvodajalstvo pomembna prostovoljna dejavnost?

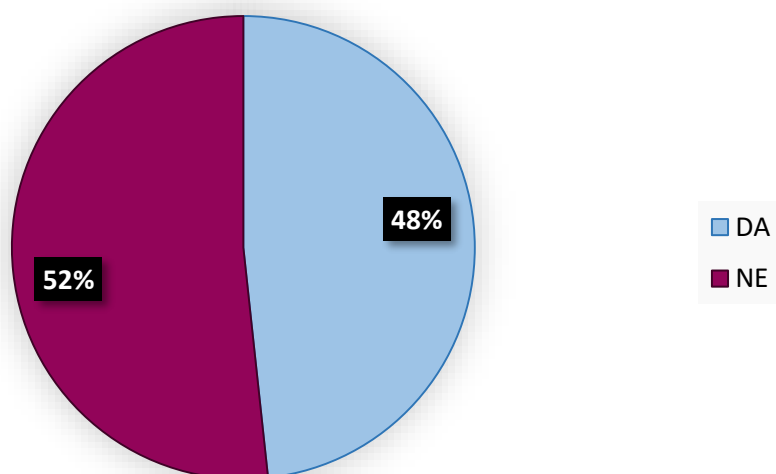
Zanimalo naju je tudi, ali mladi menijo, da je krvodajalstvo pomembna prostovoljna dejavnost. Velika večina anketirancev meni, da je krvodajalstvo pomembno, vendar je bilo med anketiranci tudi nekaj takih, natančneje 29, ki jih meni, da krvodajalstvo ni pomembna prostovoljna dejavnost. Morda bi morali še zastaviti vprašanje, zakaj tako menijo. Mogoče so tisti anketiranci, ki so na to vprašanje odgovorili odklonilno, mnenja, da je krvodajalstvo pomembno, vendar ne kot prostovoljna dejavnost kot sva zapisali. Vsekakor sva pred začetkom raziskave pričakovali, da bodo anketiranci mnenja, da je krvodajalstvo pomembna dejavnost, kar s pridobljenimi podatki lahko tudi potrdiva.

Slika 21: Pomembnost krvodajalstva - šola

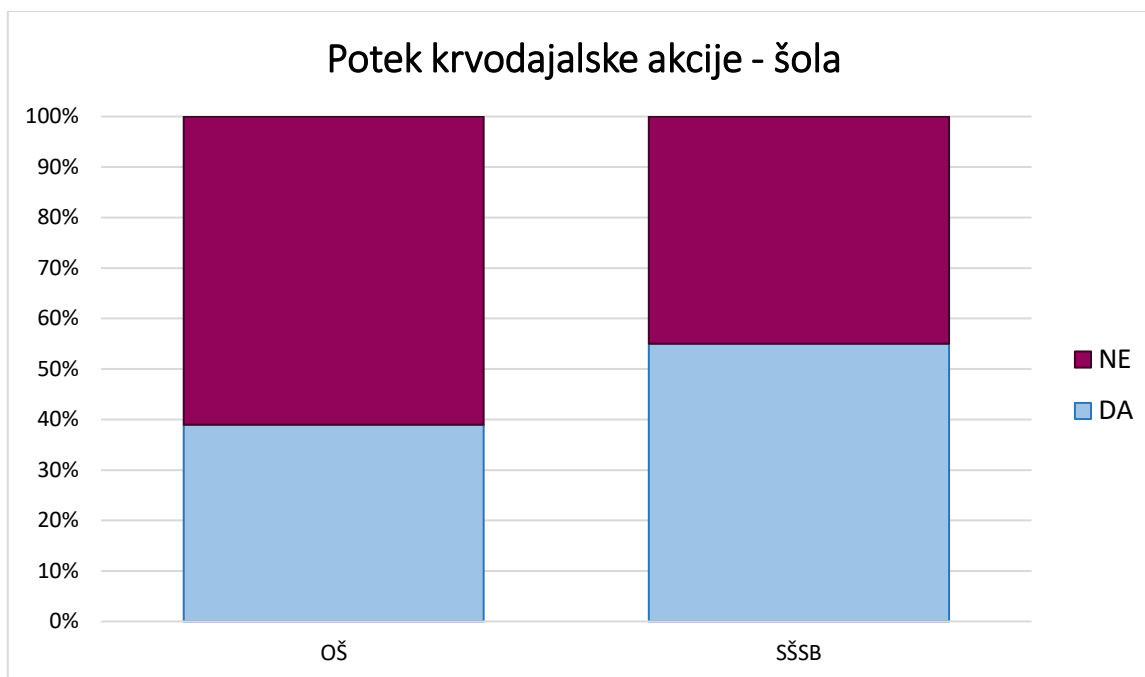
Vsi anketiranci menijo, da je krvodajalstvo pomembno, učenci III. triade OŠ Antona Ingoliča Spodnja Polskava skoraj v 90ih odstotkih, še nekoliko višji je odstotek pri dijakih, saj jih kar 95 odstotkov meni, da je krvodajalstvo pomembno.

Potek krvodajalske akcije

Slika 22: Potek krvodajalske akcije

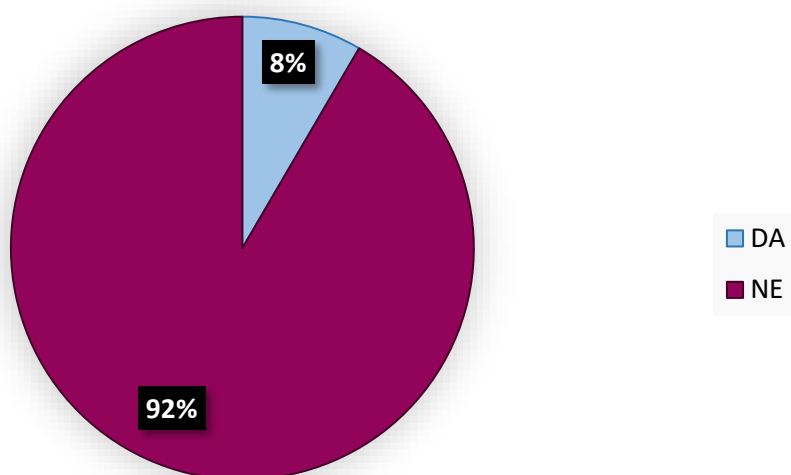
170 anketirancev ve, kako poteka krvodajalska akcija, kar 182 pa jih tega ne ve. Meniva, da bi morali mlade o poteku krvodajalske akcije bolje seznaniti. Mlajše generacije bi lahko samo z obiskom krvodajalske akcije, brez da bi darovali kri, spoznale, kako le-ta poteka. Z obiskom bi morda izgubili nekaj dvomov o darovanju krvi v prihodnosti ali pa se po drugi strani prepričali, da za to niso primerni.

Slika 23: Seznanjenost o poteku krvodajalske akcije glede na stopnjo šolanja

Iz Slike 21 je razvidno, da manj osnovnošolcev kot srednješolcev pozna potek krvodajalske akcije. Iz teh rezultatov lahko morda sklepamo, da se mlade o krvodajalstvu bolj seznanja v srednji šolah. Izvedeli sva, da so na Srednji šoli Slovenska Bistrica že izvajali krvodajalske akcije. Glede na ta podatek naju je delež srednješolcev SŠSB, ki vedo, kako poteka krvodajalska akcija malce presenetil, saj sva pričakovali, da bo le-ta višji.

Darovanje krvi

Slika 24: Darovanje krvi dijakov SŠSB

Graf nam prikazuje, da je kri darovalo 17 anketiranih dijakov, 185 pa ne. Pri sestavi anketnega vprašalnika nisva predvideli odgovora o starosti dijakov, zato ne veva, koliko dijakov med anketiranimi je bilo že starih osemnajst let, saj je to eden izmed pogojev za krvodajalstvo. Ta podatek je zato težko ovrednotiti, saj nimava podatkov o izpolnjevanju pogoja polnoletnosti med anketiranimi dijaki.

Pričakovali sva, da bodo rezultati anketnega vprašalnika vzpodbudnejši. Ugotovili sva, da veliko mladih anketirancev sploh ne pozna svoje krvne skupine in niso seznanjeni s potekom krvodajalskih akcij. Želiva in upava, da bodo mladi v veliko večjem številu obiskovali krvodajalske akcije, h katerim jih bodo spodbujala vabila, ki bi morala biti bolj razširjena v vseh medijih, za mlade pa najbolj na družbenih omrežjih.

3.5 Promocija

Eden izmed ciljev najine raziskovalne naloge je širjenje pomena krvodajalstva in spodbujanje mladih h krvodajalstvu, zato sva se odločili, da izdelava promocijski video posnetek in profil na družbenem omrežju Instagram in Facebook. Razmišljali sva o vsebini in namenu video posnetka in vsebinah, ki bi jih objavljali na našem profilu. Meniva, da mlade najbolj prepričajo znane osebnosti, zato sva se odločili, da k izdelavi promocijskega videa povabiva znane mlade iz najine bližnje okolice in druge znane Slovence, ki jih poznajo mladi.

3.5.1 Videoposnetek

Za to obliko promocije sva se odločili, saj meniva, da mlade najbolj pritegnejo kratki videoposnetki, v katerih nastopa njihov vzornik ali nekdo, ki ga poznajo. Znane Slovence smo najprej poiskali v svojem domačem okolju. Tako sva za pomoč prosili dva bivša učenca naše šole, Gašperja Peršuha, pevca in kitarista skupine Polkaholiki ter Žana Jevšenaka, perspektivnega nogometaša, ki igra v portugalskem nogometnem klubu Benfica. Svoj posnetek je prispeval tudi član skupine Poskočni muzikanti ter radijski voditelj Štajerskega vala, Lovro Sadek.

Na pomoč so nama priskočili voditelji oddaje Male sive celice, igralec Juš Milčinski, stand up komik Rok Škrlep in novinarka Jasna Merklin.

Posnetke, ki so nama jih posredovali, sva oblikovali sami v programu Canva. Videoposnetek sva objavili na našem Instagram profilu in Facebooku, prav tako so ga delili vsi nastopajoči v posnetku na njihovih profilih.

3.5.2 Družbena omrežja

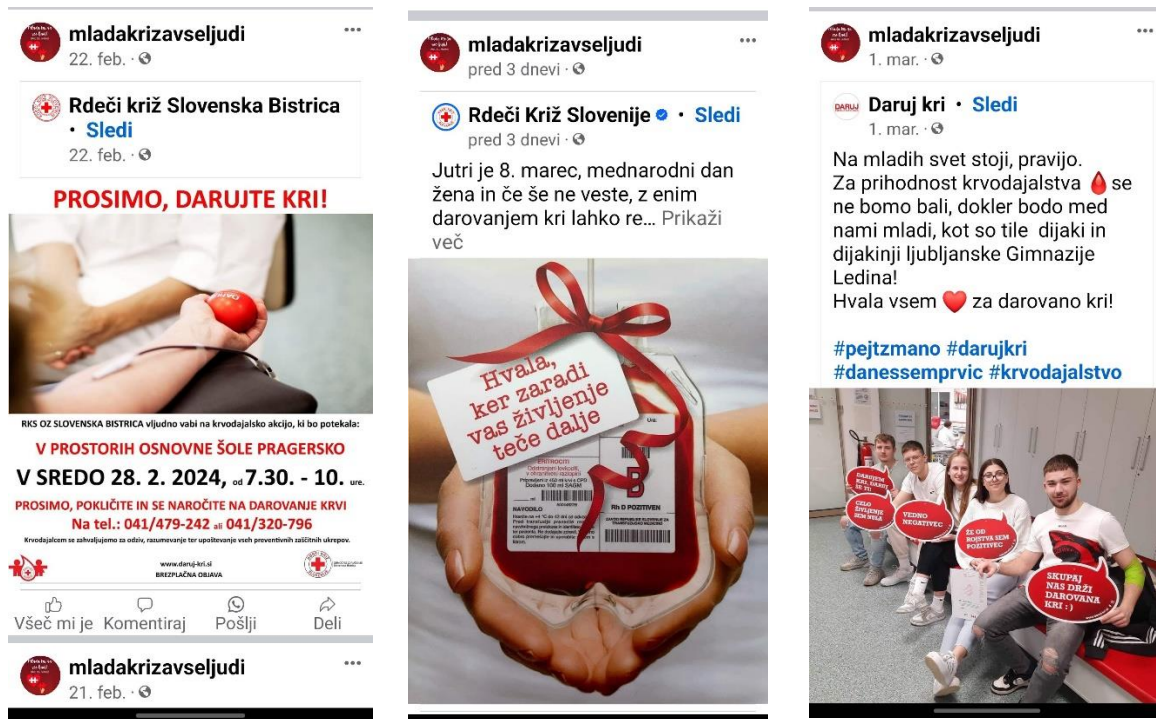
Odločili sva se, da bova širili pomen krvodajalstva preko družbenih omrežij. Ustvarili sva profil na Instagramu in na Facebooku z uporabniškim imenom »mladakrizavseljudi«, kjer sva že objavili promocijski videoposnetek, sproti bova s pomočjo mentorice, gospe Marjane Sagadin, objavljali datume krvodajalskih akcij v naši okolici ter promocijski material za spodbujanje mladih h krvodajalstvu. Oba profila sva želeli čim bolj razširiti med ljudmi, zato sva že objavili kar nekaj vsebin in nagovorili znane ljudi in organizacije, da nam sledijo na družbenih omrežjih.

Za oba profila sva ustvarili profilno sliko, ki sva jo izdelali s pomočjo računalniškega programa Canva.

Slika 25: Profilna slika na družbenih omrežjih

Na spodnji sliki (Slika 26) prikazujeva nekaj objav, ki sva jih nedavno delili na Facebook profilu »mladakrizavseljudi«. Podobne objave objavljava tudi na Instagramu.

Slika 26: Objave na Facebooku

4 RAZPRAVA

V raziskovalni nalogi sva najprej predstavili teoretična dejstva o krvodajalstvu, kratko zgodovino krvodajalstva, kar sva naredili s pomočjo virov in literature. Za to temo sva se odločili z velikim zanimanjem in željo, da o krvodajalstvu izveva čim več. Želja se nama je uresničila, saj sva izvedeli veliko novih in zanimivih stvari.

Raziskovalni del sva začeli z intervjujem strokovnega sodelavca za krvodajalstvo Slovenije, gospoda Boštjana Novaka, katerega smo povabili na šolo, da je učencem 9. a in 9. b na Spodnji Polskavi in 9. c na Pragerskem predstavil osnove o krvodajalstvu. Na začetku predavanja je predavatelj vprašal sošolce, koliko jih pozna svojo krvno skupino. Zanimivo nama je bilo, da sva na Spodnji Polskavi med vsemi prisotnimi samo avtorici raziskovalne naloge poznali svojo krvno skupino, po besedah mentorice je na Pragerskem bila situacija zelo podobna, saj so roko dvignili le trije učenci. Kako malo učencev III. triade OŠ Antona Ingoliča Spodnja Polskava pozna svojo krvno skupino, smo potrdili tudi z anketnim vprašalnikom, saj jih med anketiranimi le 8 odstotkov ve, katera je njihova krvna skupina. Svojo krvno skupino pozna 34 odstotkov anketiranih srednješolcev. Ugotavljava torej, da obstaja povezanost med stopnjo šolanja in poznavanjem svoje krvne skupine, saj je delež poznavanja več kot 25 odstotkov višji pri dijakih SŠSB kot pri učencih III. triade OŠ Antona Ingoliča Spodnja Polskava. S tem sva potrdili najino prvo hipotezo (H1), da obstaja povezava med stopnjo šolanja in poznavanjem svoje krvne skupine. Podatek o številu tistih, ki jo poznajo, le 12 od 150, naju je presenetil. Pričakovali sva, da bo ta odstotek vsaj nekoliko višji.

Gospod Novak je v intervjuju poudaril, da je krvodajalstvo plemenita dejavnost, ki človeka obogati ter kot dobrodelno dejanje združuje in zbližuje ljudi. Prav tako nama je odgovoril na drugo raziskovalno vprašanje, saj je poudaril pomen družbenih omrežij kot vir informacij za mlade.

Obiskali sva tudi območno združenje Rdečega križa v Slovenski Bistrici, kjer sva intervjuvali gospoda Zdravka Širca, ki je slovenski rekorder v krvodajalstvu. Med intervjujem sva izvedeli veliko o njegovih izkušnjah in nasploh o krvodajalstvu, skozi intervju je odgovoril na obe raziskovalni vprašanji. Med intervjujem je povedal, da je zanj krvodajalstvo izredno pomembna dejavnost, ki ga je spremljala skozi življenje in s tem pojasnil, kaj mu pomeni krvodajalstvo. Pogovarjali smo se tudi o mladih in kaj lahko storiva, da mlade prepričava, da bi darovali kri. Meni, da morajo mladi najprej to odločitev sprejeti sami. Pri tem je pomembno, da sledijo svojemu občutku in pomislijo na to, da s tem pomagajo sočloveku. Po njegovem mnenju bi mlade k darovanju krvi najbolj pritegnile objave na spletu in na družbenih omrežjih, saj opaža, da danes vedno več ljudi, ne samo mladih, zelo veliko uporablja pametne telefone, s pomočjo katerih dostopajo do številnih informacij.

Na podlagi anketnega vprašalnika sva morali najino drugo hipotezo (H2) zavreči, saj dijaki največkrat vidijo povabila na plakatih in zloženkah, osnovnošolci pa na družbenih omrežjih in spletu. Šele na tretjem mestu so bila družbena omrežja, in sicer s 40 odstotkov.

Med najinim raziskovanjem sva obiskali krvodajalsko akcijo v Oplotnici, kjer sva videli, kako le-ta poteka. Na krvodajalski akciji sva opazovali starost krvodajalcev. Želeli sva videti, koliko je mladih krvodajalcev v primerjavi z ostalimi generacijami. Ugotovili sva, da je bilo mladih zelo malo, kar nama je dalo še več motivacije za izdelavo promocijskega video posnetka.

Iz rezultatov ankete sva ugotovili, koliko anketirancev se boji darovati krvi. Rezultati so naju presenetili, saj je bil delež veliko manjši, kot sva predvidevali, saj smo se s sošolkami in sošolci o strahu pogovarjali, ko so nam v osmem razredu na zdravniškem pregledu vzeli kri. V najinih razredih je strah takrat izrazila večina deklet, pa tudi nekateri fantje. Po rezultatih anketnega vprašalnika se boji

darovati kri 31 odstotkov oz. 47 učencev III. triade OŠ Antona Ingoliča in nekoliko manj, 29 odstotkov oz. 59 dijakov SŠSB. Približno 106 anketirancev od 352-ih se boji darovanja krvi. Iz rezultatov je razvidno, da se darovanja krvi boji nekoliko manj dijakov SŠSB. Meniva, da je razlog to, da imajo več izkušenj z odvzemom krvi. Na podlagi tega sva potrdili najino tretjo hipotezo (H3), saj obstaja povezava med stopnjo šolanja in strahom darovanja krvi, saj se več anketiranih osnovnošolcev kot dijakov boji darovanja krvi.

Zavreči morava hipotezo 4 (H4), ki pravi, da obstaja povezanost med stopnjo šolanja in mnenjem o pomenu krvodajalstva kot pomembni prostovoljni dejavnosti. Rezultati najine ankete kažejo, da kar 92 odstotkov oz. 324 anketirancev meni, da je krvodajalstvo pomembna dejavnost, 8 odstotkov oz. 28 anketirancev pa meni, da krvodajalstvo ni pomembna dejavnost, od tega je 18 anketirancev iz III. triade OŠ Antona Ingoliča Spodnja Polskava, kar je 12 odstotkov vseh anketiranih na šoli, na SŠSB pa tako meni 10 anketiranih dijakov, kar je 10 odstotkov vseh anketiranih, ki menijo, da krvodajalstvo ni pomembna dejavnost. Iz podatkov je razvidno, da med stopnjo šolanja in zavedanjem o pomembnosti krvodajalstva med anketiranimi ni bistvenega odstopanja. Nekoliko višji procent pri anketiranih dijakih morda nakazuje le na to, da so dijaki bolj ozaveščeni o krvodajalskih akcijah kot osnovnošolci in imajo s krvodajalstvom na splošno več izkušenj, saj so tudi starejši.

Eden izmed ciljev je bil tudi, da izdelava promocijski material, s katerim bi spodbudili mlade k darovanju krvi. Odločili sva se, da na družbenem omrežju Facebook in Instagram izdelava profil z uporabniškim imenom »mladakrizavseljudi«, saj meniva, da mladi največ časa preživijo na spletu in družbenih omrežjih. Družbena omrežja sva izbrali, saj je krvodajalstvo na njih slabo razširjeno. Na družabnih omrežjih sva objavili najin promocijski videoposnetek z naslovom »Mlada kri za vse ljudi«, v katerem nastopajo znani Slovenci, ki so marsikateremu mlademu za vzor. Meniva, da je pomembno, da te za darovanje krvi opogumi nekdo, ki je mladim vzgled in ki jim je blizu. Skupaj z ravnateljem Srednje šole Slovenska Bistrica, gospodom Marjanom Kampušem, OZRK Slovenska Bistrica in Centrom za Transfuzijsko medicino Maribor smo se odločili, da odslej našo največjo krvodajalsko akcijo v Slovenski Bistrici izvedemo v prostorih prej omenjene srednje šole in s tem še dodatno spodbudimo dijake k darovanju krvi.

5 ZAKLJUČEK

Za izdelavo raziskovalne naloge sva se odločili, ker sva želeli izvedeti nekaj več o zgodovini krvodajalstva, poteku darovanja krvi in ozaveščenosti mladih o krvodajalstvu. Najina raziskovalna naloga je nastala na podlagi zastavljenih hipotez. Velik poudarek sva namenili raziskovanju kritične presoje mladih o pomenu darovanja krvi in razširjenost krvodajalstva med mladimi.

Pri izdelavi raziskovalne naloge sva spoznali, da je krvodajalstvo med mladimi slabo razširjeno in rezultati ankete so nama pokazali, da je zavedanje mladih o pomenu darovanja krvi zelo skromno. S pomočjo ankete sva ugotavljali in potrjevali oz. ovrgli najine hipoteze.

Najine sošolce sva želeli seznaniti o darovanju krvi in na splošno o krvodajalstvu, zato sva na našo šolo povabili gospoda Boštjana Novaka, strokovnega sodelavca za krvodajalstvo na Rdečem križu Slovenije, s katerim sva po predstavitvi opravili tudi intervju. Intervju sva opravili tudi z gospodom Zdravkom Šircem, ki je do sedaj največkrat daroval kri.

S to tematiko sva želeli seznaniti še več mladih, zato sva se odločili za širitev pomena krvodajalstva na družbenem omrežju Instagram in Facebook, kjer sva ustvarili profil. Namen tega je, da se najine vsebine razširijo po družbenih omrežjih in s tem med mlade. V ta namen sva izdelali tudi promocijski videoposnetek, na katerem znani Slovenci mlade spodbujajo h krvodajalstvu. Posnetek sva objavili tudi na najinih profilih.

Želiva, da bi se pomen krvodajalstva razširil med vse mlade in bi v njih spodbudil občutek radovednosti in sočutja, ki jih bi prepričal, da darujejo kri ter s tem rešijo mnoga življenja.

6 VIRI IN LITERATURA

Budair, S., Klemše, V. in Kramar, I. (2000). Pridobivanje novih krvodajalcev. V B. Voljč (ur.), *Zbornik za krvodajalce in organizatorje krvodajalskih akcij* (str. 36–39). Ljubljana: Ministrstvo za zdravstvo RS: Zavod RS za transfuzijo krvi.

Center za transfuzijsko medicino. (b. d.). Na *ukc-mb.si*. Pridobljeno 25. oktobra 2023 s <https://www.ukc-mb.si/oddelki-sluzbe-enote/skupni-medicinski-oddelki/center-za-transfuzijsko-medicino>

Informativna dejavnost. (b. d.) Na *rks.si*. Pridobljeno 25. oktobra 2023 s https://www.rks.si/sl/Informativna_dejavnost/

Kdo lahko daruje kri? (b. d.) Na *daruj-kri.si*. Pridobljeno 25. oktobra 2023 s <https://www.daruj-kri.si/#kdo>

Kramar, I. in Matjažič, J. (2000). Kdo je lahko krvodajalec. V B. Voljč (ur.), *Zbornik za krvodajalce in organizatorje krvodajalskih akcij* (str. 58 – 60). Ljubljana: Ministrstvo za zdravstvo RS: Zavod RS za transfuzijo krvi.

Krvodajalstvo. (b. d.) Na *ztm.si*. Pridobljeno 25. oktobra 2023 s <http://www.ztm.si/krvodajalstvo/>

Krvodajalstvo v številkah. (b. d.) Na *ztm.si*. Pridobljeno 27. oktobra 2023 s <http://www.ztm.si/krvodajalstvo/krvodajalstvo-v-stevilkah/>

Lamprecht, N. (2015). Kratek pregled krvodajalstva v Sloveniji. V M. Contreras, P. Rožman in D. Domanovič (ur.), *ABC transfuzijske medicine* (str. 6–8). Celje: Društvo Mohorjeva družba: Celjska Mohorjeva družba; Ljubljana: Zavod za transfuzijsko medicino Republike Slovenije.

Lukič, L. (2000). Razvoj krvodajalstva v Sloveniji. V B. Voljč (ur.), *Zbornik za krvodajalce in organizatorje krvodajalskih akcij* (str. 15–17). Ljubljana: Ministrstvo za zdravstvo RS: Zavod RS za transfuzijo krvi.

Medicinski vprašalnik. (2023) Na *daruj-kri.si*. Pridobljeno 25. januarja 2024 s https://www.daruj-kri.si/lahko-darujem/wp-content/uploads/2016/05/Medicinski-vpra%C5%A1alnik_2023.pdf

Nacionalni inštitut za javno zdravje, (2021). 6. *Zdravstveno varstvo na sekundarni in terciarni ravni*. Zdravstveni statistični letopis Slovenije.

Postani krvodajalec. (b. d.) Na *ztm.si*. Pridobljeno 28. oktober 2023 s <http://www.ztm.si/krvodajalstvo/postani-krvodajalec/>

Razvoj transfuzijske dejavnosti v Sloveniji. (b. d.) Na *daruj-kri.si*. Pridobljeno 28. oktobra 2023 s <https://www.daruj-kri.si/razvoj-transfuzijske-dejavnosti-v-sloveniji/>

Zdravko Širec. 4. junij 2023. Na *bistrican.si*. Pridobljeno 1. decembra 2023 s https://bistrican.si/index.php?option=com_k2&view=item&id=4490:zdravko-sirec-daroval-kri-170-krat&Itemid=761

Zgodovina. (b. d.) Na *ztm.si*. Pridobljeno 25. oktober 2023 s <http://www.ztm.si/ztm/zgodovina/>

7 PRILOGE

7.1 Vprašanja za intervju s strokovnim sodelavcem za krvodajalstvo gospodom Boštjanom Novakom

1. Prosiva, da se predstavite; ime, priimek, kaj počnete.
2. Kako bi opisali svoje delo, kaj so vaše naloge?
3. Kaj vam je najljubši del vašega dela?
4. Zakaj ste se odločili za delo na tem področju?
5. Kaj vam osebno pomeni krvodajalstvo?
6. Kaj bi svetovali mladim, ki še niso prepričani, da bi darovali kri?
7. Ali se število krvodajalcev v Sloveniji viša ali niža? Kakšne so trenutne razmere?
8. Kaj po vašem mnenju najbolj vpliva na mlade oz. jih spodbudi k darovanju kri?
9. Kako bi se lahko pomen krvodajalstva razširil med mladimi in kako bi še več mladih spodbudili k darovanju?
10. Si želite, da bi se kaj spremenilo v krvodajalskem svetu? Kaj?

7.2 Vprašanja za intervju s krvodajalcem gospodom Zdravkom Šircem

1. Prosiva, da se predstavite; starost, ime, priimek.
2. Se spomnite, kdaj in kje ste prvič darovali kri?
3. Kaj vas je navdihnilo za darovanje krvi?
4. Kaj vam pomeni darovanje krvi?
5. Ali je bila kakšna razlika med vašim prvim in vašim zadnjim darovanjem krvi?
6. Ste imeli kdaj po darovanju krvi kakšne težave s slabostjo ali slabim počutjem?
7. Kaj bi svetovali mladim, ki si ne upajo darovati krvi ali pa še niso odločeni, da bi darovali kri?
8. Kolikokrat ste že darovali kri?
9. Kaj po vašem mnenju mlade najbolj spodbudi k darovanju krvi?
10. Slišali smo, da ste dobili tudi veliko nagrad in nas zanima, kaj vam te nagrade pomenijo?
11. Kakšen je vaš življenjski slog? Ali je darovanje krvi vplivalo na vaš življenjski slog?
12. Ste tudi sami koga spodbudili k darovanju krvi?

7.3 Anketni vprašalnik

Sva učenki 9. razreda OŠ Antona Ingoliča Spodnja Polskava. V letošnjem šolskem letu piševa raziskovalno nalogo o krvodajalstvu. Vljudno te prosiva, da izpolniš anketni vprašalnik. Anketa je anonimna in nima napačnih odgovorov. Prosiva te, da odgovoriš čim bolj iskreno in natančno. Tvoji odgovori nama bodo v veliko pomoč. Anketa traja približno 3 minute.

1. Spol: Moški Ženska
2. Šola: Učenec/ka 3. triade OŠ Antona Ingoliča Dijak/inja SŠSB
3. Ali poznaš svojo krvno skupino? Da Ne
4. Če si izbral/a da, zapiši, na kakšen način si izvedel/a, katero krvno skupino imaš?
5. Imaš odpor/strah pred odvzemom krvi iz žile? Da Ne
6. Ali si že zasledil/a vabilo na krvodajalsko akcijo? Da Ne

7. Če si izbral/a da, označi, kje si največkrat zasledil/a vabilo?

- a) Plakati ali zloženke
- b) Na radiu
- c) Na televiziji
- č) Na družbenih omrežjih
- d) Preko pogovora
- e) Drugo:

8. Meniš, da so vabila na krvodajalske akcije dovolj razširjena na družbenih omrežjih? Da Ne

9. Ali veš, kako poteka krvodajalska akcija? Da Ne

10. Ali meniš, da je krvodajalstvo pomembna prostovoljna dejavnost? Da Ne

11. Vprašanje za dijake SŠSB: Ali si že kdaj daroval/a kri? Da Ne

12. Če si odgovoril/a DA, zapiši, kdo te je vzpodbudil k darovanju krvi.

13. Če si odgovoril/a DA na 11. vprašanje, ali boš še kdaj daroval/a kri? Da Ne Ne vem

14. Če si odgovoril NE, zapiši, zakaj ne.

13. Če še nisi daroval/a krvi, ali si že kdaj razmišljal/a, da boš v prihodnosti daroval/a kri? Da Ne

14. Če si odgovoril/a DA na 11. vprašanje, kaj bi svetoval/a mladim, ki niso prepričani ali bi darovali kri?

7.4 Promocijski videoposnetek

Priložena je spletna povezava do promocijskega videoposnetka:

https://www.canva.com/design/DAF71rICz20/GiNSoLcqX4Hn49TmJCRqhQ/watch?utm_content=DAF71rICz20&utm_campaign=designshare&utm_medium=link&utm_source=editor